Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...оной ...э гарана | № 155 (17278) | 1986 оной июлиин 5, суббото | Сэн 3 мүн.

...ЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ — ХҮН БҮХЭНЭЙ, БҮГЭДЫН ХЭРЭГ

...ҮҮШЫН ...РИНҮҮД

ниһээ Лубсан Бальчиновай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдаһан звено Диановка гэжэ газарай арал дээрэ үбһэеэ сабшажа захалһаар хэды хонобо. Энэ звенодо дүршэлтэй трактористнер М. Гындунов, В. Тубанов, Б. Раднажапов гэгшэд хүдэлдэг. Тус звеногойхид түрүүн сабшаһан үбһэеэ хуряажа баһал хэдэн һүри бодхоогоо.

Байгша ондо совхоздо үбһэ сабшалга, хуряалга дээрэ гүйсэд оньһожоруулагдаһан 6 звено, тэрээнһээ гадна ажалаа трактораар, морёоршье хэхэ үшөө — 4, тиихэдэ гол түлэб хонишодой бригадануудһаа бүридэһэн ажалаа морёор, гараар хэдэг 5 жэжэ звено хүдэлхэ юм. Мүнөө тэдэнэй олонхинь үбһэндөө жэгдэрэн оронхой.

Бүхы арга боломжонуудаа һайса хаража үзөөд байхадамнай, энэ жэлдэ сабшагдаха аргатай (уһанда абтаагүй) 1600 гектар сабшалан дээрэһээ бүхыдэнь 23,6 мянган центнер үбһэн абтахаар байна. Энэмнай нёдондонойхиһоо 10 үлүүтэй мянган центнерээр ехэ болоно. Үбһэндөө урда урдынхиһаа эртэ орожо, түрүүшын үдэрһөө габшагайгаар хүдэлһэнэй ашаар лэ ехэ, шэмэтэй һайншье тэжээл нөөсэлжэ шадаха байнабди.

Энээнтэй хамта сенаж болгожо дарахаар таригдаһан рапс, донник ногооной ургасын хойноһоо харууһалха, кукурузын болон наран сэсэгэй зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана.

В. САМПИЛОВ,
Сэлэнгын районой «Бестужевский» совхозой ахамад агроном.

НОГООН ...ЛАЙ УРАСХАЛ

Александр Новолодский, Алексей Суранов, Сергей Лагерев, Николай Коренев болон бусад хоёр халаандаа ажаллажа, эртэ үглөөнһөө үдэшын харанхы болотор энэ сэнтэй тэжээл нөөсэлнэ. Тэдэнэр байгша оной баян ургасые хараада абан, сезон соо бүхыдөө 250 тонно витаминтай ногооной гурил гаргаха гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга нэгэн дуугаар баталан абаа бэлэй. Энэнь түсэбһөө 300 центнерээр ехэ болоно. Тэрэнэй хажуугаар тэжээл бэлэдхэгшэд гансал нэгэдэхи, хоёрдохи классай шанартай гурил нээсэлхээр хараалба.

Мүн лэ эндэ витаминтай ногооной гурил гаргалгада нютагай дунда һургуулиин һурагшад хубитаяа ехээр оруулна. Эдэнэр татагдаһан гурил мэшээглэхэ, склодта абаашажа ябталха хүдэлмэридэ хабаадуулагдана.

Һүүлэй дүнгөөр тус агрегат дүн хамта 150 центнер энэ сэнтэй тэжээл гаргаба. Хараалһан зорилгодоо нэрэтэй солотойгоор хүрэхын хойноһоо оролдожо ябана.

С. ТЮЛЮКИН,
манай штатнабэшэ корр.

...ВЕНО ХҮДЭЛХЭ

жоруулагданхай юм. Түгэс оньһожоруулагдаһан коллектив бүхэндэ үбһэ һурилхэ, бухал асарха, хатаһан ногоо термаха машина, тухеэрэлгэнүүдһээ гадна 6—7 трактор даалгагдаа.

Колхозой үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Мүрысөөнэй гуримай ёһоор, арбан хоног бүри эрхимлэһэн гү, али түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн коллективүүдтэ мүнгэн шан барюулагдахаар тогтоогдонхой.

Г. РИНЧИНО.

КАРЫМКЫН САБШАЛАНДА

һүниндөө уһа элбэгтэй аадарай ороһондо юм гү, харгын хобсодо нуур таляан болотороо шабар шалбааг тогтошонхой байба. Үдэ голой эрьедэ отогоо түхеэрһэн Владимир Сергеевич Хабоевой хүтэлбэрилдэг тракторна бригадын механизаторнууд эртэлжэ ерэнхэй, сабшалангай үдхэн ногоо сабшахаар, косилкануудаа тааруулан һуулгажа байба. Энээл энэ үедэ совхозой хоёрдохи отделениие эрхилэгшэ Шакур Саетович Назипов ашаанай автомашинаар ерэхэдээ үбһэшэдтэ хэрэгтэй бүхы зэр зэмсэгүүдыень асарба.

— Энэ жэлдэ ногооной ургаса һайн. Карымкын 80 гектарай сабшаланай үнинэй луговод Георгий Семенович Разуваевта даалгагданхай. Хабартаа энэ сабшалангаа СНП-50, 80 түхэлэй хүсэтэй бүлүүр станцаар ундалуулһан, минеральна үтэгжүүлгэ оруулһан, наг шэбхэ гаргаһан байха юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэхи сабшалангай ургаса эрид дээшэлүүлэгдээ. Нёдондо эндэһээ гектарай 36 центнер үбһэн абтаа бэлэй. Харин байгша ондо энээнһээ бага ургаса абтахагүй гэжэ багсаанабди,— гэжэ, хоёрдохи отделениие эрхилэгшэ Шакур Саетович Назипов хөөрэнэ.

Оньһожоруулагдамал тус бригадын үбһэшэд түрүүшынгээ хорёод гектарай ногоо сабшажа унагаагаад байнхай. Тэжээл бэлэдхэгшэд үбһэеэ һурилхаһаа гадна үбһэ монсойлгон эбхэдэг машинаар туд бүреэ 400—500 килограмм шэгнүүртэй тюк болгон суглуулхаар хараална. Тус бригадада

хүнгэн долоон трактор даалгагданхай. Эндэ тракторай 4 косилка бии. Мүн үбһэ һэлижэ, һэбэрээжэ хатааха хоёр, юрын хоёр тармуур үгтэнхэй. Тиихэдэ тракторай хойно тодхогдохо оньһон хоёр нагшуурга, үбһэ һурилэн сомохо КУН-10 түхэлэй хоёр түхеэрэлгэтэй юм.

Бригадада бүхыдөө 12 хүн ажаллана. Эндэ тусгаар тогоошон бии. Энэ коллектив ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһээр гурбадахи жэлээ хүдэлмэрилнэ. Үбһэшэд байгша ондо тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэһээ гадна шанартань онсо анхарал хандуулхаар хараална. Совхозой отделени бүхэндэ үбһэнэй шанар тодорхойлхо тусгаар комисси байгуулагданхай.

Косилкынгаа хажуурнуудые хурсадхажа дүүргэһэн механизаторнууд Николай Поздняков, Михаил Солдатов, Григорий Рахимзянов, Рашид Назипов гэгшэд «Т-40», «ЮМЗ-6», «МТЗ-50» түхэлэй тракторнуудтаа һууһаар һубарин баруулжа, голой эрьедэхи нахир соохи бүһэсөө хүрэмөөр ургаһан ногоо хойто захаһаань эхилэн сабшажа унагаана. Үтэгжүүлэгдэһэн сабшаланда үндэрөөр ургаһан ногоо хурса хажуураараа урматайханаар сабшажа ябаһан тракторнууд һубаринхай, нэгэ жэгдэхэнээр дабшанад.

— Голой эрьедэхи доро газар аад, жэгдэ бэшэ ялхитай, рез түргэн болзорто үнгэргэхөөр хараална. Хэрбээ нёдондо үдэр бүхэндэ 150 тонно ногоо траншейдэ дарадаг байһанһаа, мүнөө жэлдэ үдэр бүри 250 тонноһоо бага бэшэ иимэ тэжээл бэлэдхэхээр түсэблэнэ.

Ажахы дотороо хамаһаа урид отогоо түхеэржэ түбхинэһэн дурсагдагша бригадын гэшүүд бусад коллективүүдтэй ана-мана мүрысэхөөр зэһэнхэй ажаллана. Ажалай тэмсэлэй дүн табан хоног бүхэндэ соглологдожо, эрхимлэгшэд дамжуулгын улаан вымпелээр, мүнгэн шангаар урмашуулагдаха юм. Шалгарагшадые тодоруулхадаа гансашье һурилагдаһан үбһэнэйнь хэмжээе бэшэ, мүн тэжээлэйнь шанарые хараада абаха байна. Үбһэшэд сабшагдаһан ногооной шэмэтэ бодосуудые хоролтодо оруулангүй үлөөхөөр хуряажа абахын тула олон удаа һэлижэ, һэбэрээжэ, түргэн хатаахаар шиидэнхэй. Тобшолбол, оньһожоруулагдамал тус бригадын үбһэшэд сабшаланайнгаа ургасые богони болзорто гэхэ гү, али хээрын ногооной шэмэ шанарые доошолуулаагүй байхадаа сүм хуряажа абахын түлөө бүхы арга шадабаряа гарган оролдонод.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Эндэ трактораа түргэн ябуулхын аргагүй. Ябадалаа түргэдхэхэдэмнай косилкын ута хажуур гүйбалзаад, ногоо дээжүүр сабшана. Хабарһаа нааша оролдожо ургуулһан ногоогоо хэйша хэрэгээр хиргаа һаа, биратай ургаса суглуулхагүйбди. Тиимэһээ косилкатай тракторист бүхэн сабшалангай ногоо 4—5 сантиметрһээ дээрэ бэшээр сабшахые оролдоно,— гэжэ механизатор Михаил Алексеевич Солдатов хэлэнэ.

Дурсагдагша хоёрдохи отделениин үбһэшэдтэ бүхыдөө 357 гектарай сабшалан үгтэнхэй. Тэрэнэй ургасыень ажалай 14 үдэрэй туршада хуряажа, бүдүүн ута һуринуудые олоор жэрылгэхэ хүсэлэнтэй. Отделениие эрхилэгшэ Шакур Назиповай мэдүүлһэнэй ёһоор, тус бригадын механизаторнууд сенаж дараха даабаритай юм.

Байгша ондо тэжээл бэлэдхэгшэд сенаж дараха хүдэлмэ...

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Сабшалангай ургаса унагаагдана. 2. Тракторист Г. Рахимзянов. 3. Слесарь-наладчик А. Черненко.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Загарайн районой Эрхирэгэй совхоз.

ҮБҺЭНЭЙ ШАНАР ҺАЙН

Ивалгын ОПХ-гай хүдэлмэришэд тэжээл бэлэдхэлгэдэ жэгдэрэн оронхой. Эндэ үбһэ хуряалгын долоон звено хүдэлгэгдэнэ. Нүхэд А. Астраханцев, П. Тугаринов, К. Каленых, Б. Сидоров, В. Парфенов, З. Трифонов, С. Гарев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонуудта хүсэд түхеэрэлгэтэй 40 трактор, һүри сомодог 6 түхеэрэлгэ, силос дараха гурбан комбайн даалгагданхай. Ажахын луговодуудай оролдолгоор эндэхи сабшалангууд дээрэ һайн ургаса гаранхай.

Саг болзортоно һайн шанартайгаар ургасаяа хуряажа абахын тула үбһэшэд эршэмтэйгээр хүдэлнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ түрүүшын һуринууд бодхоогдобо. Һурилагдаһан үбһэнэй шанар һайн.

М. ДАГБАЕВА.

АВТОИНСПЕКЦИИН 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ

...инспекци харгы замуудта, үйлсэ гудамжануудые, харгы замаар ябалгын аюулгүйе сахиха ...ССР-эй Арадай Комиссарнуудай Соведэй ...үдэлмэришэн-таряашанай милициин бүридэлдэ ...урда тээ байгуулагдаа һэн.

...Д-гэй Гүрэнэй автомобильна инспекциин 50 жэ...оулагдаһан баярай суглаан июлиин 3-да Москва... Орон дотор автопаркын хэды үргэдхэгдөөшье ...жэлнүүдтэ абтаһан хэмжээнүүд харгы замай ...аюул усалые хороохо арга олгоһон байна гэжэ ... Мүнөө үеын эрилтэнүүдтэй тааралдуулан зо...ССР-эй МВД ГАИ-гай ажал ябуулгые нарижуу...лна, аюул усалые һэргылхэ талаар ашаг үрэ ехэ...эдэ инспекциин бүхы албануудые элсүүлнэ. ...К-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, зарим ми...д болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, ...ет болон ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд бая...а хабаадаба.

(ТАСС).

КООПЕРАТОРНУУДАЙ ҺАЙНДЭР

Хахад миллиардһаа дээшэ хүн — дэлхэйн олон оронуудай бүхы хүн зоной түлөөлэгшэд — уласхоорондын кооперативна хүдэлөөндэ хабаадана. 60 миллионһоо дээшэ гэшүүд эд хэрэглэгшэдэй совет холбоондо ородог юм. Заншалта һайндэртэ — Кооперациин уласхоорондын үдэртэ зорюулагдаһан Центросоюзай хүдэлмэрилэгшэдэй баярай суглаан июлиин 3-да Москвада болобо.

Олоной хабаадалгатай ниитын ажахын эмхи — совет эд хэрэглэгшэдэй коопераци ороной социально-экономическа хүгжэлтэдэ шухала үүргэ дүүргэнэ гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. Рознично эд бараанай эрьесын гурбанай нэгэ шахуу хубинь тэрээндэ хүртэнэ.

1986 оной нэгэдэхи хахадта эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэд гол түсэбүүд болон даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэбэ. Рознично эд бараанай эрьесын ниитэ хэмжээгээр хахад жэлэй түсэб дүүргэгдээ.

(ТАСС).

Хүдөө ажахын шэнжэлгэ

ТУЙЛАҺААРАА ҺАНААГАА АМАРХАГҮЙ

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин мэдээсэһэнэй ёһоор, республика байгша оной хахад жэлэй туршада гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 104, һү — 111, үндэгэ — 105, нооһо — 3,3 процент дүүргэһэн байна. Һүгэжэ даабариһаа гадуур 1108 тонно мяхан, 7412 тонно һүн, 4494 мянган үндэгэн ехээр тушаагдаба. Республикын диилэнхи районууд гүрэндэ мал ажалай продукци тушааха түсэбөө амжалтатай бэелүүлбэ. Гансал Мухар-Шэбэрэй, Тарбагатайн районууд — түрүүшынхинь мяха хоёрдохинь һү тушааха даабаринуудаа дүүргэжэ шадабагүй. Тарбагатайн районойхид түсэбтэ 17 тонно һү дутуу тушааһан байха юм.

Түрүүшын хахад жэлэй хугасаа соо колхоз, совхозуудһаа һайн, үндэр шэгнүүртэй мал мяханай промышленностиин предприятинуудта тушаагдаба. Яруунын, Загарайн, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Ивалгын районуудай ажахынуудһаа асарагдаһан эбэртэ бодо малай толгой бүриин шэгнүүринь 360—371 килограммда, Бэшүүрэй, Хяагтын, Тарбагатайн районуудһаа тушаагдаһан гахайн шэгнүүринь 103—120, Хоринн, Хяагтын районуудһаа худалдагдаһан хонидой шэгнүүр 39—41 килограммда хүрөө.

Гэхэтэй хамта зарим районууд зунай зулгы хаһые муугаар хэрэглэжэ, мяханай комбинадта туранхай, тусхай кондицида хүргэгдөөгүй мал тушаана. Ахын, Захаминай, Хурамхаанай, Баунтын районуудай ажахынуудһаа худалдагдаһан эбэртэ бодо малай шэгнүүринь тусхай кондицида хүргэгдөөгүй. Зэдын, Мухар-Шэбэрэй районуудай колхоз, совхозуудай хонид туранхай байшоо. Үнгэрһэн зургаан һарын дүн абажа харахада, гүрэндэ тушаагдаһан хонин бүриин шэгнүүринь 36 килограммда хүргэгдөө.

Саашадаа иимэ байдалай дабтагдахагүйн тула колхоз, совхоз бүхэн нооһо хайшалжа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр гүрэндэ тушаагдаха хонидые тусхай отара болгон бүридхэжэ, һайн бэлшээридэ үдэр һүнигүй адуулха, нэмэлтэ тэжээл эдээндэ үгэжэ, хонин бүриингөө шэгнүүриие гүрэндэ худалдахадаа 40—45 килограммда, хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүриие 28—30 килограммда хүргэхэ хэрэгтэй болоно.

Һү абаха талаар түйлагдаһан амжалтануудаа шүүмжэлхы ёһоор хаража үзэхэдэ, гүрэндэ сагаан эдеэ тушааха 9 һарын, жэлэй түсэбүүд дүүргэгдэхэ байна. Теэд бидэ энээгээр һанаагаа амарха ёһогүйбди. Үнгэрһэн 15 хоногой дүнгөөр зарим районууд һү һаалгаяа эрид доошолуулжархёо. Захаминай, Прибайкалиин, Тарбагатайн районуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ энэ талаар һануулга хэгдэһэн байна. Теэд мүнөө болотор эдэ районуудта тодорхой хэмжээн абтаагүй. Һүүлэй үедэ Зэдын, Ивалгын, Хяагтын, Сэлэнгын, Түнхэнэй районууд һү һаамаа доошолуулжа байнхай. Загарайн, Хэжэнгын, Хурамхаанай районуудай ажахынууд энэ талаар ехэ гээгдэлтэй.

Мүнөө республикын колхоз, совхозуудта, мал ажалай продукци үйлэдбэрилхын хажуугаар үбһэ тэжээл нөөсэлхэ, ургаса хуряалгадаа бэлэдхэхэ харюусалгатай хаһа оронхой. Ушар тиимэһээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һү һаалиин фермэнүүдэй ажал хүдэлмэриие онсо анхаралда абаха, эбэртэ бодо мал, хони шахан таргалуулха талаар тодорхой хэмжээ хараалха ушартай.

Гурбадахи кварталай туршада гүрэн түрэдэ 21 мянган тонно мяхан, 45 мянган тонно һүн, 45 миллион үндэгэн ба нооһон тушаагдаха ёһотой. Эдэ хараа зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ республикын малшадай оруулха хубита нилээд ехэ. Гурбадахи кварталай туршада мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха тодорхой даабари эдэ үдэрнүүдтэ һү һаалиин фермэ, гүүртэ, отара, шубуунай фермэ бүхэндэ хараалагдаха ушартай болоно. Түрүүшын хахад жэлэй хугасаа соо социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараһан түрүү коллективүүдые, малшады урмашуулха хэрэгтэй. 1986 оно хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбтэ даабари дүүргэхэ талаар социалис мүрысөө саашаданһ дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ КПСС-эй ЦК-гай Хандалгын онсо нүлөө үзүүлхэ байһаниинь элитэ.

МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ТАЛААР ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАЙ 1986 ОНОЙ ИЮЛИИН 1-нэй МЭДЭЭН (процентээр).

Районууд	Мяхан	Һүн	Үндэгэ
Хойто-Байгалай	300	128	—
Баунтын	140	140	—
Ивалгын	127	118	101
Ахын	116	109	—
Хэжэнгын	112	107	—
Бэшүүрэй	111	113	—
Тарбагатайн	110	99	—
Сэлэнгын	105	113	—
Яруунын	107	114	—
Түнхэнэй	107	112	—
Хурамхаанай	105	116	—
Прибайкалиин	104	101	—
Баргажанай	103	135	—
Хяагтын	103	119	—
Захаминай	103	107	—
Кабанскын	102	103	120
Загарайн	101	117	163
Хорнин	101	108	189
Зэдын	101	105	142
Мухар-Шэбэрэй	89	111	—
Республика бүхыдөө	104	111	105

ФОТООЧЕРК. 1. ҮНЭР БАЯН, АЖАЛША БҮЛЭ

Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй совхозой профкомой түрүүлэгшэ Бимба Балданович Дымбрыловэй кабинет соо ажахын парткомой секретарь Аюр Доржиевич Гомбоев, Шэбэртын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Бато Булатович Улзытуев гэгшэдтэй һуунабди. Нютагайнь үнэр баян, ажалша ямар нэгэ бүлэ тухай фотоочерк бэлдэхэмнай гэхэдэ, тэдэнэр ехэ харюусалгатайгаар хандажа, бэе бэеынгээ һанамжа анхаралтайгаар шагнан, зүбшэн хэлсэнэ.

Энэ хөөрэлдөөень шагнажа һуухадаа, нютаг нугынь шэмэг болоһон бүлэнүүд тухай һанамжануудыень һонортоо хадуун абанаб.

Жэшээлхэдэ, Владимир Ленхобоевич Самажаповай бүлэ тухай һонирхолтой юумэ дуулабаб. Гэрэй эзэн өөрөө мүнөө луговодоор ажаллана. Эзэн эхэнэр, Зинаида Шоймполовна Шоймполова түрүү тугалшан, партиин обкомой гэшүүн, сомоной Соведэй депутат юм.

Надя, Валя, Октябрина басагадынь һаалишадаар ажалладаг. Надя Валя хоёр дүй дүршэлөөр нилээн баян малшад, харин Октябрина дүүнь, залуу һаалишаншье һаа, эгэшэнэрэйнгээ жэшээ дууряажа, мүн лэ амжалтатайгаар хүдэлнэ. Үбэлжэлгын хаһа соо тэрэ даабариһаа гадуур 4 центнерһээ үлүү һү һаажа, апрелиин һүүл багаар хахад жэлэйнгээ даабариие уридшалан дүүргээ һэн.

Үгы гэбэл, Бато Шагдарович Чимитцыреновэй бүлые абаад харая. Тэрэ өөрөө совхозойнгоо түрүү хонишон юм. Һаһанайнь нүхэр Цырма Ринчиновна Цыдыпова наһанайнгаа амаралтада гараһаншье һаа, үнөөхил туһалһан зандаа юм аа6даа. Чимитцыреновтэн зургаан үхибүүтэй. Тэдэнь бултадаа дуратай мэргэжэлнүүдэй шэлэжэ, Эхэ оронойнгоо аша туһада ажалаа зорюулна.

Ехэ хүбүүн Батажабынь механизатор юм. Удаадахинь, Буладынь, Магаданай областиин совхозуудай нэгэндэ ветеринарна врачаар ажалладаг байһанаа, отделениие эрхилэгшэ болоһон тухайгаа һая дуулгана һэн. Сэсэгмаа басаганиинь аяар холын Яруунын районой Тэлэмбэ тосхоной хүбүүндэ хадамда гаранхай, хүүгэдэй саадые даагшаар хүдэлнэ. Дулаагаар болон газаар хангаха талаар инженер мэргэжэлтэй Дэлгэр хүбүүниинь Агинское посёлогто ажаһуудаг. Бэшүүрэйнгээ совхозой ахамад экономистаар Батомунко хүбүүниинь һая томилогдоо. Харин одхон басаган Валентинань Буряадай хүдөө ажахын институдай экономическа факультедтэ һуража, ахынгаа зүргөөр ажабайдалайнгаа замаар дабшаха һанаатай...

Нүхэдни үшөөшье удаан зүбшэбэ. Тиигээд, одоол Михаил Цыренович Цыремпиловтэнэй бүлэ тухай газетынгээ уншагшадта хөөрэжэ үгөө һаатна һайн байгаа гэжэ дурадхаба. Тиигээд лэ Бимба Балданович Дымбрылов газаршантай болоод, Шэбэртын гудамжануудта гарабабди...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эржэмаа Николаевна Мэдэгмаа басаганда зүбшэл заабари ходо үгэжэ байдаг.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ
тодто мэдээсэл

ЭЭЛЖЭЭТЭ ПЛЕНУМ

КПСС-эй Загарайн райкомой ээлжээтэ пленум боложо, «КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдэй ёһоор шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэл дэлгэрүүлхэ талаар районно партийна организацийн бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Тус асуудалаар элидхэл партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Б. Е. Тугутов хээ. Хэлсэгдэһэн асуудалаар зарим тэды хүдэлмэриин хэгдэжэ байһые тэмдэглэхэ зуураа, тэрэ бии байгаа дутуу дундануудта дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Олон партийна организацинуудта шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэл бодотоор дэлгэрнэгүй гээд тэрэ хэлэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ бройлерно мяха үйлэдбэрилдэг нэгэдэлэй генеральна директор С. И. Найчукова, Шэнэ-Бэрээнэй автомобиль заһабаридаг заводой парткомой секретарь В. В. Жерлов, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Б. Д. Анданов, Онохойн модоной комбинадай директор С. П. Кушнарев болон бусад хабаадажа, съездын табиһан эдэ эрилтэнүүдые хаа хаанагүй нэбтэрүүлхэ, саашадань бүри һайжаруулха байһанаа мэдүүлээ.

Пленумдэ хабаадагшад, КПСС-эй райкомой XII пленум дээрэ абтаһан «КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, комсомолые хүтэлбэрилгые һайжаруулха талаар районно партийна организацийн зорилгонууд тухай» тогтоолой хэр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай партиин райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша Л. М. Чебунинагай хэһэн мэдээсэл шагнаа.

Ж. БАЯРТУЕВ,
КПСС-эй Загарайн райкомой инструктор.

МАЛШАДТА — ҮДЭР БҮРИИН АНХАРАЛ

Зулгы һайхан сагта холо ойрын бэлшээридэ зуһахаар гаража, адууһа малаа харууһалжа ябаһан малшадай дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ, ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха, тэдэнэй соёлой, ажаһуудалай, худалдаа наймаанай болон медицинын талаар үдэр бүриинь хэрэглэмжые жэншэдгүйгөөр хангаха хэрэгые эмхидхэлгын дэлгэрэнгы хэмжээ КПСС-эй райкомой бюрогой заседани дээрэ харагдаһан, баталагдаһан байна.

Мал харууһалалгын зун, намарай харюусалгатай үедэ хүдэлжэ байһан малшадай һуудал байдал тушаа саг үргэлжын анхарал хандуулжа, тэдэнэй дунда эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөнэй ябасые таһалгаряагүй согсолжо, бүгэдэндэ мэдээсэхэ, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие үргэнөөр эмхидхэхэ уялгатай байһыень тодорхойлһон эрилтэ ажахынуудай дирекци, партком, профком болон комсомолой комитедүүдтэ табигдаба.

Соёлой, худалдаа наймаанай, медицинскэ эмхи зургаануудай, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудай коллективүүдэй энэ хугасаада бэелүүлхэ зорилгонууд, бүтээхэ хэрэгүүд эдэ хэмжээ ябуулганууд соо тодорхойгоор заагдаһан байна. Зун, намарай хаһада ниитын адууһа малай хэр зэргээр харууһалагдажа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тула ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһые, малшадай социалис мүрысөөнэй ябасые үргэнөөр харуулжа байхые районой «Хэжэнгын гол» газетын редакцида партиин райкомой бюро дурадхаба.

Г. ЦЫРЕТОРОВ.

XII ТАБАН ЖЭЛ: хурдадхалгын замаар

ТОННЕЛЬ МАЛТАГШАДАЙ АБЬЯАС

«БАМтоннельстрой» управлени дотороо БАМ дээрэ тон түрүүн бууһан 11-дэхи тоннельнэ отрядай коллектив суурхадаг гэшэ. Энэ отрядай хүдэлмэришэд Хойто-Муяын тоннель барилгада урдаа табигдаһан зорилгоёо эгээл түрүүлэн бэелүүлһэн байха юм. Тэдэнэр зүүн порталһаань захалдаг гурбан километрэй участок дээрэ малталга дүүргээд, досоохиень бэлдэжэ, рельснүүдые табинхай. Гэбэшье хадын гүн соо тоннель малтагшад хүндэ хооһон забһар, газар дорохи халуун уһан гэхэ мэтэ түйлай ехэ бэрхэшээлнүүдтэй ушаржа, хүдэлмэринь горитой һаатаа. Тэдэниие дабахын тула эрдэмтэдэй шэнэ шэнжэлгэ, дурадхалнууд, бодото дээрэнь эдэ бүгэдые бэелүүлхэ арганууд, мүн эгээл шухалань гэхэдэ, саг хэрэгтэй болоһон юм.

Энээнтэй дашарамдуулан, Хойто-Муяын шэлые тойрохо, гурбан тоннельтэй саг үргэлжын түмэр харгы бариха шиидхэбэри абтаа.

Тэрэниие барилгада тон богони болзор үгтэнхэй — 1989 ондо ашаглалгада тушаагдаха ёһотой. Энэ замай хоёрдохи, гурбадахи тоннельнүүдые малталга 11-дэхи тоннельнэ отрядта даалгагдаа.

Апрель һара соо коммунист Г. В. Кузнецовой проходчигуудай бригада баруун порталда бэлэдхэлэй хүдэлмэри дүүргээд, тоннель малтажа захалаа юм. 780 метрэй гурбадахи тоннелиин түнхигдэжэ эхилһэниие гэршэлэн, тэрэл арбаад жэлэй саанахидал, Хойто-Муяын шэлые түрүүшын тэһэлэлгэнүүд доһолгон суурятуулаа бэлэй.

Гэбэшье малталгын эршэ үшөөл һула байгаа. Тиимэһээ бүхы арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, бригадынхид хүдэлмэрэе эрид түргэдхэхэ шиидхэбэри абаба.

Май һарын эхилхэ тээшэ Г. В. Кузнецовой бригада малталгын эршые дээшэлүүлжэ, түсэб үлүүлхэһээ гадна хүдэлмэриингөө шанар һайжаруулһан байна. Халаан, сүүдхэ бүриин урагшаа дабшалгын хэмжээн тоо бүридхэлдэ абтажа, хаана һаад бэрхэшээлнүүдэй ушаржа магад байһаниинь элирүүлэгдэжэ, тэдэниие дабаха хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. Энээнэй ашаар майн хахадта сүүдхын дунда зэргээр 5 метр малтагдадаг боложо, нэгэ тэһэлэлгэдэ гаргашалдаг хүдэлмэриин саг (цикл) — шурф малталга, взрывчатка табилга, тэһэлһэнэй удаа үлүү гараһан шулуу шорой хуряалга, тоннелиин хана жэгдэлэлгэ гэхэ мэтэ 16 час хүрэтэр хороогдоо. Теэд энэньшье үшөөл һанаһанда хүрэхэгүй байба. Бригадын хамтын суглаан дээрэ тоннель малталгые бүри хурдадхажа, июнь соо нормоёо гурба дахин үлүүлэн, 180 метр гараха шиидхэбэри абтаа.

1-дэхи участогай партийна суглаан дээрэ, хожомынь отрядай партбюро, «БАМтоннельстрой» управлениин партком дээрэ энэ дурадхалынь һайшаагдаа һэн.

Юунэй ашаар Г. В. Кузнецовой бригада иимэ дүнгүүдые түйлаха гэжэ шиидээ юм? Сагаа гээхэгүйн тула, хүдэлмэрээ согсоонгүй, халаануудаа һэлгэдэг болобо. Тоннель сооһоо шулуу шохой гаргалгада үшөө нэгэ түхеэрэлгэ табигдаа. Хабсарлгын участогай, ахамад механигай албанай, материально-техническэ хангалгын таһагай хүдэлмэри һайжаруулагдаа. Мүн хоорондоо бэе бэеэ һэлгэжэ хүдэлхэ асуудалнууд шиидхэгдээ.

Эсэстэнь хүдэлмэриин цикл бригадада 12 час хүрэтэр хорожо, сүүдхын 6 метр түнхидэг болоһон байгаа.

Гэбэшье амжалта хангаһан гол эрхэ нүхэсэл гэбэл, коллективэй эбтэй зэтэй хүдэлмэри болоно. Бригадын проходчигууд гол түлэб дүй дүршэлтэй, урдань метро баригшад гээшэ. БАМ дээрэшье һаяхан ерэһэн зон бэшэ ааб даа. Олонхинь Байгалай, Кодарай тоннельнүүдые малталгада хабаадаһан байна.

Эдэ бүхы шэнжэ шанарнуудые бүридүүлгэдэ бригадын эдэбхитэд, агитаторнууд хабаададаг юм. Тэдэнэй оролдолгоор Байгалай, Кодарай тоннельнүүдэй малталгада хэрэглэгдэһэн шэнэ түрүү арганууд эндэ нэбтэрүүлэгдээ. Нэгэ нарядаар бригадын хүдэлһэнэй ашаар ажалай бүтээсэ, ниитэ үрэ дүнгүүдэй түлөө хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлээ. Проходчигуудай бултандаа адлирхуу 2—3 мэргэжэлтэй һэн тула техникын зогсохо саг хороогдонхой, малталгыншье эршэ нэмэнхэй.

Ажалай түлбэриншье эндэ һайнаар гуримшуулагданхай. Адляар салин хүлһэеэ хубааха ушар огто үгы. Бүхы юумэн ажалда хабаадалгын коэффициентээр тодорхойлогдодог. Бригадын тусхай журнал соо хүдэлэгшэдэй дүй дүршэл, нормо дүүргэлгэ, хүдэлмэриин шанар, мүрысөөндэ хабаадалга гэхэ мэтэ тэмдэглэгдэжэ байдаг. Хамтын суглаан дээрэ һунгагдадаг совет бригадын бүхы ажал ябуулгые хүтэлбэрилдэг гээшэ. Партийна, комсомолой, профсоюзай организацинуудтай хамта бригадын совет үйлэдбэриин асуудалнуудай хажуугаар проходчигуудай сүлөө саг, амаралтадашье анхаралаа хандуулна. Ажалай журам шангадхаха талаар бригадын совет, бүхы эдэбхитэд ехэ оролдолго гаргадаг.

— Минута бүхэнэй үнэтэй болоһон мүнөө сагта хүдэлмэридэ ушарһан багаханшье алдуу эндүү сүүдхын даабариие буруу һүргэхэдөө болохо бшуу. Тиимэһээ эмхи гурим, хубиин үндэр харюусалга хүн бүхэнэй, бүхы коллективэй хуули ёһон болоно,— гэжэ өөрөө Геннадий Викторович хөөрэнэ.

Агитаторнууд Н. Баранов, П. Выдригин, И. Руденко ойлгууламжын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулна. Тиихэдээ тэдэнэр бригадынгаа, халаануудай ажал хэрэгүүдые шэнжэлэн сэгнэдэг байха юм. Хүдэлмэриин минутын үнэ сэн тухай хөөрэлдөөнүүд эндэ ехэ туһатай. Хөөрэлдөөндэ хабаадагшад һанамжануудаа хэлэжэ, ажалай эмхидхэл һайжаруулха талаар тодорхой дурадхалнуудые оруулдаг байна.

Социалис мүрысөөнэй һайса бодомжолгдоһон гурим, тэрэн тухай үргэнөөр мэдээсэлгэ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха талаар шиидхэхы эрхэ нүхэсэлынь болоно. Бригадын бүхы хүдэлмэриин дүнгүүд үдэр бүри, халаанай һүүлээр согсологдодог. Үглөөдэрынь проходчигууд үнгэрһэн үдэрэй үрэ дүнгүүд тухай агитаторнуудһаа, мэдээсэлэй бюллетеньһээ мэдэжэ ебадаг. Илагшадые тодорхойлходоо, шанарай үрэ дүнгүүдтэ горитой анхарал хандуулдаг байха юм. Энэ зорилгоор халаан бүхэндэ хиналтын постнууд байгуулагданхай. Маркшейдерскэ албантай сугтаа тэдэ проходчигуудай хүдэлмэриин, тоннелиин досоо талые бетоноор хушалгын байна.

[illegible]

ФОТООЧЕРК
2. ҮНЭР БАЯН, АЖАЛША БҮЛЭ

Цыремпиловтэнэй бүлэ юрын лэ совет бүлэ болоно. Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуехэ дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ Михаил Цыренович Эржэмаа Николаевна хоёрой балшар наһан тудаа. Дэлгэр һайхан залуу наһанайнь хаһа дайнай һүүлэй хойшолонгуудые дабалгын хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ тудажа, ном шудалха аргань олдоогүй. Түрэл нютагайнгаа оршон соо ажаллаа. Тиигэһээр залуу зүрхэнүүд инаглан эжэлшэжэ, үшөө нэгэ совет бүлэ мүндэлөө бэлэй.

Дайнай урдахи жэлнүүдһээ эхилээд, мүнөөнэй саг хүрэтэрхи оронoймнай түүхэтэй холбоотой ута зам энэ үнэр баян, ажалша бүлэ гаталаа. Эдэ мүрнүүдые бэшэжэ һуухадамни, юрын совет бүлэнэрэй олонхидонь энэ бүлэ адли байбашье, һайнаар хараад үзэхэдэ, өөрын онсо, һонирхолтой талануудтай, юрэнхы дээрээ манай сагай, социалис ажаһуудалай шэнжэнүүдые ялас гэмээр өөртөө шэнгээнхэй байһанаараа намайе гайхуулжал байба.

Шэбэртэһээ холо бэшэ оршодог, Мухар-Шэбэр гээд нютаг соогоо суурхаһан бишыхан һууринда дүтэлжэ, наада захашагаар унжыһан гэрэй хажууда тогтонобди. Үүр хираанаар захалаад, үдэшын боро хараанаар дууһадаг ажалтай зониие байра дээрэнь бариха бэрхэтэй хэрэг гэжэ һайн ойлгожо байгаабди. Тиимэһээ Цыремпиловтэндэ ороходомнай, Эржэмаа Николаевнагай хоёр үхибүүдтэеэ, нэгэ зээтэеэ байхадань, ехэл урмашабабди.

— Гэр гуламтамнай Шэбэртэдээ юм даа. Харин эндээ байгаад ажалладагбди,—гэжэ Эржэмаа Николаевна хөөрэнэ. — Нүхэрни урдань тракторист, комбайнераар удаан саг соо ажаллаһан юм. Мүнөө энэ залуу малые шахан таргалуулдаг гүүртэдэ зургаа-долоон жэлэй ажаллана. Би өөрөө тугалшан байһанаа, наһанайнгаа амаралтада гарааб. Найман хүүгэдтэйбди. Бултадаа хүл дээрээ гараа гэхэдэ болохол даа. Арбаад гаран ашанар, зээнэр, Михаил бидэ хоёрые хэмһээ ехээр баясуулан, ургажа ябана,—гээд гэрэй эзэн эхэнэр үргэнөөр энеэбхилэн, нилээн эрхэ түхэлтэй, гурба-дүрбэ наһанай хүбүүнэй хамар аршаадхиба.

Мухар-Шэбэртэ 400 толгой залуу мал харууһалагдана. Һү һаалиин фермэнүүдтэ хорёод хоноһон тугалнуудаа жэлтэй болоторнь байлгаад, эрэнүүдыень Бодонгуудай совхоздо эльгээжэ, тэндэ шахадаг, тиигээд гүрэндэ мяхан болгожо тушаадаг юм. Эмэ буруунуудынь «Сибирь» совхоздо эльгээгдэжэ, тэндэһээ үнеэн болохоорнуудынь һөөргөө ажахыдань бусаагдадаг байна. Бодонгуудай болон «Сибирь» совхозуудта эльгээгдээгүй тугалнууд Мухар-Шэбэртэ үлөөгдөөд, эндээ харууһалагдана.

400 гаран толгой малые 8 тугалшан даажа абанхай. 50—50 шахуу толгой тугалнуудые харууһалхада хүшэр хүндэл байдаг юм аабза. Мүнөө Эржэмаа Николаевнагай наһанайнгаа амаралтада гараһанһаа хойшо эндэ Михаил Цыренович өөрөө ажаллана. Гадна 1984 ондо һургуулияа дүүргэһэн Мэдэгмаа басаганиинь һая болотор Санжидмаа эгэшэеэ дахажа, эхынгээ һургаал заабарида түшэглэжэ, тугалшанай ажалда нилээн дадасатай, шадабаритай болонхой. Харыт даа. Март, апрель соо даажа байһан тугалнуудайнгаа шэгнүүрые туд тудтань сүүдхэ соо дунда зэргээр 407—457 граммаар нэмээжэ, Санжидмаа эгэшэеэ хүсэхэ дүүрэн эрмэлзэлтэй ажаллаа. Март соо эгэшынь дүн 531 грамм байгаа ха юм. Зүгоор тэрэнь ажалһаа гаража, мүноо «Электромашина» заводто хүдэлхэеэ ороо. Ямар ажалда, али цех соо хүдэлдэгыень гэртэхиниинь үшөө мэдээгүй.

Михаил Цыреновичэй ажал баһал харюусалгатай. Залуу малда эдюулхэ тэжээл бүйлүүлхэдөө, тугалшадай амжалтатай ажалда нилээн горитой хубитаяа оруулна гээшэл.

Манай ерэхэдэ, Михаил Цыренович үгы байшоо. Шэнээр бии болгогдоһон «Подгорный» совхоздо бухгалтераар һаянай ажалладаг болоод, квартира Бэшүүр тосхондо абаһан Таня басагандаа туһалхаяа Бимбажаб хүбүүнтэеэ районой түб гарашаһан байба ха юм. Тэдэ хоёртой уулзаха аргынгаа мухардаһанда урмаа хухарбабди. Тиигээдшье, Бимбажаб гээшэмнай ажахын түрүү жолоошон, районно Соведэй депутат юм. Энэ талаар олон жэл соо сомоной Соведэй депутат ябаһан эхынгээ, Эржэмаа Николаевнагай жэшээе Бимбажаб дууряажа ябана ха юм. Тэрэнэй нүхэр, Эржен, байгша зундаа Буряадай хүдөө ажахын институдай экономическа факультет дүүргэжэ, совхоздоо тон хэрэгтэй мэргэжэлтэй боложо бусаха юм ха.

Мухар-Шэбэртэ Цыремпиловтэнэй одхон хүбүүн Буладтай уулзаабди. Тэрэнэй газаагаа мориёо мулталжа байхадань буулгажа абаа һэмди. Тэрэ Бага Куналейдэ 30-дахи СПТУ-да һурадаг аад, мүнөө гэртээ амархаяа ерэнхэй, эгэшэдэнь туһалхаяа ошоһон эсэгынгээ ажал хэлсэжэ байгаа бшуу. Ажахыдаа туһатай, мэргэжэл түгэс механизатор болохоёо ябаһан залуу гүлмэр хүбүүндэ үнэн зүрхэнһөө амжалта хүсөө бэлэйбди.

Тиигээдшье энэ бүлые толгойлогшын, Михаил Цыреновичэй жэшээгээр механизаторнуудаар ажалладаг зон олон. Ехэ хүбүүн Доржонь, Бимбажабай удаадахи Жамсань мүнөө булад агтануудые жолоодоно бшуу. Үбэлдөө Доржо хурьгашанаар ажаллажа, ажахын түрүү хонишон Чимитцыренов Бато Шагдаровичай зуутан болохо ябадалдань горитой туһа хүргөө юм аабза.

Манай ерэхэдэ, Доржо һүниин халаанһаа ерээд амаржа байһанаа, һая бодоод байба. Тэрэ 1971 онһоо хойшо механизатораар ажаллана. Хабар, зун, намартаа тракторaa жолоодоод, үбэлдөө хурьгашанаар хүдэлдэг заншалтай болоһоорнь хэдэн жэл үнгэрбэ. Үнгэрһэн намартаа Доржо совхозэй эрхим комбайнернуудай тоодо ороо. 5500 центнер орооһо сохижо, ВДНХ ошохо түлөөһэгүй путёвкоор шагнагдаа бэлэй.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Д. Цыремпилов ажалайнгаа һүүлдэ. Одхон Булад эсэгынгээ ажалда ошохоёо бэлдэнэ.

Мухар-Шэбэрэй районой колхоз, совхозууд мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ талаар жэл бүхэндэ ехэл гээгдэлдэ ороно. Гүрэндэ мяха худалдаха энэшье жэлэй 6 һарын даабари дүүргэгдэнгүй үлэбэ. Адууһа малай ашаг шэмэнь хараа байса нэмэнэгүй, түл түрэсэ үсооноор абтана, малай гарзалха ушар үшөөл олон дайралдаһаар. Эдэ бүхы дутагдалнуудай гол шалтагаанинь гэхэдэ, үбһэ тэжээл багаар нөөсэлэгдэнэ, бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй шанарынь мүноодэрэй эрилтэдэ хүрэнэгүй.

Ниитын адууһа малда тэжээл нөөсэлхэ харюусалгатай хаһа эдэ үдэрнүүдтэ түлэг хүрэжэ ерэнхэй. Энэ шухала кампанидаа тус районой хэр зэргэ бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерэһые шалгаһан байнабди.

ШАЛГААЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

УНЖАГАЙРУУЛХАНЬ

УРДАНАЙ ДУТАГДАЛНУУД ДАБТАГДАНА

Шалгалтын бригада районой хойто захын дүрбэн ажахынуудаар ябажа, ажал хэрэгээрнь һонирхоо бэлэй. Эгээл тэдэнэрэй ябаһан үдэр колхоз, совхозууд үбһэндөө ороһон, харюусалгатай хүдэлмэрээ захалһан байха ёһотой аад, тиимэ юумэн үзэгдэбэгүй.

Энэ жэлэй хабар, зуниинь Мухар-Шэбэр нютагаар хура бороотой байжа, тэжээлэй таримал ургамалнууд, сабшалангай ногоон яһала һайнаар урганхай. Ушар тиимэһээ ногооной сэсэглэжэ байхадань сабшажа, хуряажа абаха гээшэ тон шухала ха юм.

Теэд район тэжээл бэлэдхэхэ хаһадаа үшөөл ороодүй байба ха юм. «Эрдэм» совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй, мэргэжэлтэдтэй уулзажа хөөрэлдэхэдэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри үргэлжэлһөөр гэжэ мэдүүлбэ.

Эндэ мүнөө болотор үбһэшэдэй звено, бригадануудта тусхай даабари үгтөөдүй байба. Байгша оной энэ харюусалгатай хаһада тус ажахыһаа 4 оньһожоруулагдамал бригада, 3 морин болон гар хажууршадай, хонишодой 30 звено хабаадуулагдахань. Теэд тэдэнэрэй хэхэ ажалынь үшөө тодорхойлогдожо үгтөөдүй.

— Тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулагдаха техникэ хуу шахуу бэлэн болгогдонхой. Гансал манда үбһэ һурилдэг түхеэрэлгэ үгы. Шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэдэ, нэмэхэ зүйлнүүд дуталдана. Һаяхан 7,5 тонно мочевинэ асараа һэмди. Бидэнэрэй тоолоһоной ёһоор, 50 тонно мочевинэ хэрэгтэй. Дутуу дундануудаа тоолохо болоо һаа, олон юумэн бии ааб даа. Сенаж, силосээ хушаха пленко, үбһэ багсалха шпагат ооһор, витаминтай ногооной гурил хэхэ саарһан мэшээг, үбһэ тюк болгохо 2 аппарат дуталдана. Манда проволокоор уядаг түхеэрэлгэ хэрэггүй. Тэрээнһээ боложо, хэды олон үнеэдээ гарза хохидолдо оруулна гээшэбибди,—гэжэ совхозой директор В. Д. Рычков хэлэбэ.

—Районой баазада проволокоор уядаг түхеэрэлгын биишье һаа, манда шпагат ооһороор уядаг агрегат хэрэгтэй —гэжэ директор дабтажа һууба.

Тус совхоздо силос, сенаж дараха бүхыдөө 10 мянган тоннын траншейнүүд үшөө хүсэд бэлэн болгогдоогүй. Боомдо сенаж дарагдаха яамын ханань шудхагдаагүй байһаар. «Энээндэ һанаагаа зобохо юумэн үгы. Воскреснигүүдые үнгэргэжэ, нүхэнүүдые арилгана аабзабди» гэжэ ажахын мэргэжэлтэд һанаа амараар тиихэдэ харюусаа бэлэй.

— Иигээд удахагүй сенажаа даража эхилхэ гэхэдэ, набшэ намаа шэрэхэ автомашина байхагүй. Энэ асуудал район шиидхэхэ ёһотой,—гэжэ В. Д. Рычков мэдүүлбэ.

— Үшөө ямар асуудалнууд шиидхэгдээгүй байһаар бэ? Витаминтай ногооной гурил гаргаха агрегадууднай мүнөө болотор юундэ хүдэлгэгдэнэгүйб?—гэжэ совхозой директорһээ асуубабди.

— Энэмнайл манай «үбшэн» асуудал. Совхозой техникэ хабсаргадаг, заһабаридаг бригадын гурбан хүн мүноо тэндэ хүдэлжэ байнхай. АВМ-дэ ажаллаха хүнүүд үшөө олдожо томилогдоогүй,—гэжэ Владимир Дмитриевич һанаа амарханаар харюусаа һэн.

Уданшьегүй ороһоной тоог дээрэ тодхогдоһон хоёр агрегадта хүрэжэ ерэхэдэмнай, тэндэ хэншье харагдабагүй. Тоогой харуулшанһаа асуухадамнай, үглөөнэй хоёр-гурбан хүн ерээд ябаа һэн гэжэ харюусаба. Энэ агрегадуудые заһабарилха ёһотой бригадын бригадир А. И. Парстеновой гэртэнь ерэжэ, ямар дутагдалнуудтайень мэдэжэ абабабди.

— АВМ-1,5 түхэлэй агрегадай пеэшэн соохи нэгэ комплект фасонно хирпиисэнь шаташоо. Нүгөөдэ агрегадтань барабанай ролигууд, мүн бусадшье зүйлнүүдынь эбдэрэнхэй,—гэжэ дуулгаба. Юрэдөөл, эдэ агрегадуудай һаядаа хүдэлгэгдэхэнь бэрхэтэйл ха.

Хүдөө ажахын машина, техникэ хадагалдаг хашаа соо байһан косилка, тармуур, подборщигуудые харахада, зариманиинь шэнэ аад, суглуулагдаашьегүй, бэшэндэнь ямаршье заһабарилга хэгдээгүй харагдаба.

—25 косилкын 16-ниинь бэлэн гэжэ тоотой. Теэд эдэмнай хуу отделенинүүд дээрээ юм. Хэды иимэ дутагдалтайшье һаа, Боомдо, Брянкын отделенидэ үглөөдэрһөө нэгэ нэгэ звено үбһэндөө орохонь. Бэшэмнай июль соо гарана ааб даа,—гэжэ совхозой ахамад агроном Ф. С. Петровой хэлэһэниинь бүхы байдалыень үшөө дахин гэршэлбэ.

«Знамя Ленина» колхозой Калиновкын отделенидэ ерэжэ, тракторна бригадын бригадир Николай Патрахинда энэл асуудалаар хандабабди.

— Үбһэндөө ороо үды байнабди. Июлиин нэгэнһээ захалха зон бэшэ аалди? Оньһожоруулагдамал нэгэ звено хүдэлхэ юм. Косилканууднай хуу бэлэн болгогдонхой. Тармуурнууд үшөөл үды байһаар,—гэжэ бригадир харюусаба.

МТМ соо хадагалаанда табяатай техникыень харахадамнай, тракторай хоёр тармуур бэлэн болгогдоогүй байба. Үшөө нэгэ ГП-6 түхэлэй тармуур заһабарилгада табигданхай, «түргэлыт, саг ошобол» гэжэ хүн зониие дуудаһан мэтээр харагдаа һэн.

Хашаагай баруун хажуудань зэргэлүүлэн табигдаһан «Вихрь» түхэлэй комбайнууд нёдондоной шорой шохойһоо арилгагдаашьегүй харагдаба. Юрэдөөл, эндэшье ажал хэрэгынь орхигдошонхой гэжэ ойлгохоор һэн.

Урда жэлнүүдтэ энэ ажахын агрегат витаминтай ногооной гурил ехээр гаргадагаараа район доторoo ехэл суурхадаг бэлэй. Энээниие дүй дүршэлөөр баян У. Г. Назаров ударидадаг байгаа. Теэд энэ хүнэй мүнөө үбшэлжэ, больницада ороходонь, тэрэниие халаха хүн олдобогүй. «Больницаһаа гарахыень хүлеэхэбди» гэлдэжэ тус колхозойхид байгаа һэн. Түбэй МТМ-дэ үбһэндэ хабаадуулагдаха зэр зэмсэгынь заһабарилагдажа дүүргэдээгүй байба.

Эгээл манай эндэ ябахада, Хушуун-Үзүүрэй сомоной Соведэй сесси боложо, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Сессиин һүүлээр тус сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. М. Гынденовтэ энэ асуудалаар хандахадамнай, иигэжэ тоб байса харюусаа һэн.

— Яараха юумэн үгы. Манай ажахын сабшалан элһэлиг газарта оршодог юм. Ушар тиимэһээ ногоон бирагүй, набтар. Ургахыень хүлеэхэбди.

[illegible]

ҮҮСХЭЛШЭДЫЕ ДЭМЖЭНЭБДИ

ЗУНАЙ ЗУЛГЫ САГЫЕ ЗҮБӨӨР ХЭРЭГЛЭБЭЛ...

Хориин районой малшад Загарайн районой Онохойн, Захааминай районой Ёнгорбойн совхозуудай малшадай, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй гаргаһан үүсхэлыень халуунаар дэмжээд, энэ зунай бэлшээриин үеые зүбөөр хэрэглэжэ, шадаал һаа хямда сэнтэй продукци элбэг дэлбэгээр абаха байһанаа мэдүүлнэ. Манай совхозуудай малшад байгша оной үбэлжэлгые яһала эмхитэй һайнаар үнгэргөө гэхэ гү, али үбэлэй, хабарай һаранuудта ажалай продукци ехээр абаа, түл түрэсэ олоор түлжүүлжэ байна. Хориин һаалишад үнгэрһэн хугасаада сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ талаар хүдэлмэри үргэнөөр ябуулаа гэхэдэ алдуугүй. Гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые эдэнэрэй дүүргэхэ байһаниинь элитэ. Дээдэ-Тайлсын, Хасууртайн, Үдын, Хүлэй совхозуудай малшадай мүнөөдэрэй байдалыень харахада, һү һаамаа эрид дээшэлүүлжэ байнхай. Район дотор нёдондо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 533 килограмм һүнэй абтаад байгаа һаань, харин мүнөө энэнь 89 килограммаар дээшэлүүлэгдэнхэй.

Байгша ондо түл абалга яһала эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байна. Июниин нэгэнэй мэдээгээр совхозууд бүхыдөө 400 тугал, 5000 хурьга олоор абаад, гарза хоролто багатайгаар түлжүүлнэ. Гэхэтэй хамта зарим ажахынууд түл түрэсээ бүрин бүтэнөөр томо болгохо хэрэгтэ анхаралаа һулаар хандуулна. Зун болобо. «хүлөө жиихэ» саг хүрэжэ ерэбэ гэжэ Хүрбын, Анаагай, Үдын совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, малшад мүнөө һанажашье болоо. Юуб гэхэдэ, эдэ ажахынуудта абтаһан түлынь һүүлэй үедэ олоор гарзалжа эхилэнхэй. Иимэ байдалтай эбсэжэ яашье болохогүй, харин бүри шангаар, бүри эршэтэйгээр хүдэлхэ хаһа оронхой гэжэ тэдэнэр мэдэрхээр болоо.

Үшөө нэгэ асуудалые анхармаар. Район дотор һүрэг шэнэлэн үсхэбэрилхэ хэрэгтэ анхарал багаар хандуулагдадаг болонхой. Энэ юун дээрэһээ эхитэйб гэхэдэ, агропромышленна нэгэдэлэй мэргэжэлтэд, тэрэ тоодо гүрэнэй племнэгэдэлэй албан энэ шухала ажалаа хараа байса һуладхаа. Район соо мүнөөдэрэй байдалаар 200 гаран үнеэд үрэжүүлэгдээгүй. Илангаяа Хүрбын, Анаагай совхозуудта энэ хэрэг анхаралда абтангүй орхигдошоо. Иимэ сошордомо байдалда һанаагаа табихаар бэшэ аал?!

Эдэ дутуу дундануудаа эгээл зунай эхин хаһада усадхажа, саашадаа һайнаар хүдэлхөөр саг хүрэжэ ерээ гэжэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ һануулхаар болоо.

Районой адууһа мал зуһаландаа хуу гаргагдаба. Малшад байгша ондо нёдондоной

хидо орходоо энэ харюусалгатай хаһада эртүүр бэлдэжэ, зуһаландаа эртэшэг зөөгөө һэн. Анаагай, Үдын, Хасууртайн совхозуудай үхэр, хонид зунайнгаа бэлшээридэ гараһаар үнихэнэй болобо.

Зунай эльдин һайхан сагые зүбөөр хэрэглэбэл, һү, мяха, ноохо элбэгээр абаха арга ажахы бүхэндэ бии. Энээниие хүдөөгэй хүн зон бултандаа мэдэнэ. Гансал малаа һайн харууһалһанай, бэлшээһэнэй, уһалһанай ашаар иимэ амжалта түйлагдахань лабтай. Илангаяа шахан таргалуулгада табигдаһан гүүртын хашараг, гунжадые, һаамхай үнеэдые һүниин сагта адуулха гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай. «Георгиевский» совхозой Георгиевкын һүнэй фермын малшад һүүлшын май һарада һү һаамаа эрид доошолуулаа. Хэрбээ Үдын совхозой Баян-Голой, Баруун-Хасууртайн, Дэдэ-Тайлсын совхозой Доодо-Голой һүнэй фермэнүүдэй үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 10 килограмм һү һаажа байгаа һаань, харин Георгиевкынхид оройдоол 4,5 килограмм һү абана. Энээнэй гол шалтагааниинь гэхэдэ, ажалай эмхидхэлгэһээ эхи үндэһэтэй. Һаамхай үнеэд адуулалгын хажуугаар нэмэлтэ тэжээлээр хангагданагүй. Энэ шухала хэрэгые совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд анхаралдаа абаагүй байшоо. Хэрбээ мүнөөнһөө ажалдаа нигэжэ хандаха болоо һаа, һүнэй фермын хүдэлмэрилэгшэдэй зунай үедэ хараалһан зорилгодоо хүрэжэ шадахагүйнь элитэ.

Ушар тиимэһээ эдэ бүхы дутуу дундануудаа дары усадхан, үүсхэлшэдэй жэшээгээр зунай бэлшээриин хаһые зүбөөр хэрэглэжэ, хямда сэнтэй продукци үйлэдбэрилхын тула тэдэнэрэй оролдохо байһаниинь дамжаггүй.

Э. БУДАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ОЛООР НЭБТЭРҮҮЛЭГДЭНЭ

Улаан-Үдын телефонно-телеграфна станциин коллективэй дунда ухаалан зохёогшод, уралан нарижуулагшад олон юм. Тэдэнэрэй дундаһаа коммунист Г. Г. Забродиной хүтэлбэрилдэг городууд хоорондо телефоной харилсаа холбоо байгуулдаг цехэй коллектив эрхим үрэ дүн түйлаһан байна. Эдэнэр үнгэрэгшэ жэлэй туршада 3388 түхэригэй 15 дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлжэ, станциин коллективэй дунда түрүү һуури эзэлээ юм. Станциин ухаалан зохёогшод, уралан нарижуулагшад сооһоо үйлэдбэриин түрүүшүүл — электромонтернууд Б. В. Балдаев, Н. М. Шергин, электромеханик А. П Баранова, ахалагша инженернүүд В. Н. Бурдуковский, Л. Н. Усова, инженернүүд Ю. А. Миронова, В. П. Данисенко, В. К. Кожевникова болон бусадые нэрлэлтэй.

Станциин 37 хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэлэй туршада 55 дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлжэ, 6382 түхэригэй алмалта хэһэн байна. Байгша ондо 4—10 мянган түхэригэй алмалта хэхэ арбаад гаран нэбтэрүүлхэ уялга абаһан байха юм.

Ц. БАЛДАНОВ.

...ҮРГЭЛЖЫН ...ССИНУУДТА

...Верховно Соведэй Гэр байрын-комму...ар саг үргэлжын комиссиин заседани...дай депутадуудай Северобайкальскын ...гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. А. Бодров ...тоосоходоо, Северобайкальск хотын ...ын хүгжэлтэ тухай, тэрэшэлэн СССР-эй, ...й АССР-эй Верховно Соведүүдэй депу...кзануудые дүүргэхэ талаар ябуулдаг ху...рэжэ үгэбэ.

...зарим тэды хүдэлмэри ябуулдаг гэжэ ...-Амарай түмэр замай баригдажа эхил...хэриг мүнгэн байрын гэрнүүдые барил... Байрын гэрнүүдһээ гадна аптекын, ка...эй байшангууд бодхоогдоо һэн. Северо...сон түхэлтэй болгохо талаар нилээд ху...он үйлсэнүүд асфальтаар хушагдаа, ко...лгын түхеэрэлгэ гэхэ мэтэ объектнүүд ...болоо.

...ажаһуудаг микрорайонууд генеральна ...босон түхэлтэй болгогдоно.

...үшөө 1984 ондо сесси үнгэргэхэдөө, Се...өо болбосон түхэлтэй болгохо, ногоо... байлгаха талаар 84 хэмжээ ябуулгануу...гаа. Соведэй хараалһан хэмжээ ябуулга... хойноһоо хинаха комисси байгуулагдаа ...коллективүүдтэ 36 квартал даалгагдажа

...й Соведэй гүйсэдком өөрынгөө шиид...гэхын түлөө горитойгоор оролдоогүй. ...ын захиргаанай болон ниитын байра...на ба уран һайханай талаарнь шэмэг...мэн хэгдээгүй. Хүн зоной амарха город...хэ мэтэ болбосон түхэлтэй болгогдоногүй. ...й саг үргэлжын комисси зүбшэн хэлсэг... шиидхэбэри баталан абаба. Северобай...льна ажахые хүгжөөхэ, болбосон тү...лаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые абахыень ...дурадхаба.

...мисси коммунальна ажахын заһабарилгын ...аниие Северобайкальск хотодо бии бол...лаар Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй ...һэн шиидхэбэри баталан абаба.

...ХАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

...гша ...абина

...АД НОМУУД ҮСӨӨН

...жүүлгэ хоё...ка, һайн бэ...элтэй залуу...лай харгыда ...рилтэ манай ...а. Энэ эрил...эбхитэйгээр, ... бэелүүлхэ ...кэ КПСС-эй ...рэ хэлэгдээ ... саана һур...формо бата... һуралсалай ...үндэһөөрнь ...далтай хол...формын гол ...аһотой. Энэ ...үүлхэ гээшэ ...абаадаха хэ...ар нютагтаа ...айнгаа үндэ... сэгнэхэ, ёһо ...түүхэ эрхим ...мүнөө үеын ...хүмүүжүүлхэ ... шэглэлнүүд ...рмо соо то... Тиимэһээ ... хэлые заал... хандуулаг... ...ын һургуули...нуудай 1-дэхи классуудта буряад хэлэ заажа эхилһээр хоёр жэл үнгэрбэ. Манайшье найман жэлэй һургуулиин һурагшад энэ жэлдэ түрэл хэлээ үзэжэ гараа. Тиимэһээ эндэ нэгэ хэдэн һанамжа дурадхалнуудые оруулалтай гэжэ һанагдана.

Тон түрүүн бидэ 1-дэхи классуудай һурагшадай, түрэлхидтэйнь хөөрэлдэжэ, буряад хэлэ шудалха дуратай үхибүүдые элирүүлһэн байнабди. Гансашье буряад бэшэ, мүн ородшье үхибүүд буряад хэлэ үзэхэ дуратай байһанаа мэдүүлээ. Тиимэһээ хоёр бүлэгэймнай дүшөөд һурагшадай арба гараниинь ород үхибүүд юм. Жэшээлхэдэ, Света Солодухина, Таня Лахина, Инна Акульшина, Наташа Душенкова болон бусад һурагшад оролдосотой бэрхэнүүд.

Би өөрөө хэшээлнүүдээ һонирхолтойгоор үнгэргэхын тула харуулан ойлгуулха талаар зурагуудые хэрэглэжэ, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байгааб. Иимэ хөөрэлдөөнэй хэшээлнүүд һуралсалай жэлэй нэгэдэхи хахадта үнгэргэгдөө һэн. Харин хоёрдохи хахадтань «Үзэглэлтэй» танилсаһан байнабди. Эндэ удаан аялгантай, дифтонгнуудтай шэнэ үгэнүүдые һурагшад илангаяа һайнаар мэдэхэ боложо. зүбөөр үгүүлжэ һураһан байна. Жэшээлхэдэ, шэнэ үгэтэй танилсахадаа, зураг харуулаад, өөрөө зүбөөр энэ үгэеэ хэдэн дахин хэлэжэ үгэдэг һэм. Удаань үхибүүд хоёр-гурба дабтажа хадуудаг байгаа. Игэжэ хэдэн дахин дабтахада, үхибүүдэй ойлгосонь тон һайн байдаг гэжэ һананаб. Бүхы шэнэ үгэнүүдтэ зорюулагдаһан үнгэтэ гоёхон зурагуудые хүүгэдэй түрэлхид зуража үгөө. Игэжэ зурагуудые хэрэглэн хэшээл үнгэргэхэ гээшэ багшанарта хэрэгтэйшье, туһатайшье онол арга гэжэ үнинэй мэдээжэ ааб даа. Мүн 1-дэхи классуудта нааданuудые хэрэглэжэ, шэнэ үгэнүүдтэй танилсуулхада, тэдэнэрэй ойлгосонь һонор байна.

РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын Национальна һургуулинуудай эрдэм шэнжэлэлгын институдай Буряадай филиалай мүнөө директор Д. Д. Ошоров, мүн СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институдай научна хүдэлмэрилэгшэ Л. Б. Бадмаева гэгшэдэй городой һургуулинуудта буряад хэлэ заахаар зохёоһон тусхай программаар хараалагдаһан темэнүүд олонхи һурагшадта хадуугдаа гэжэ һанагдана. Энэ программын ёһоор, үхибүүдэй аман үгүүлэлэй бэлиг шадабариие хүгжөөхэ, үгыень баяжуулха; багшын табиһан асуудалда харюу үгэжэ шадаха; зурагуудаар мэдүүлэлнүүдые, удаань богонихон рассказ зохёожо һургаха; уншаһан юумэнэйнгээ удхыень өөрынгөө үгөөр хөөрэжэ шадаха болгохо гэхэ мэтэ зорилгонууд хараалагданхай. Буряад хэлэнэй хэшээлнүүдые заалгые городой һургуулинуудта бүри саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэхэн туһаламжа хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, программань тон хүндэ болохо байна. Тиимэһээ шэнэ һуралсалай жэлдэ 1-дэхи, 2-классуудта үзэхэдэ хэрэглэгдэхэ хуряангыгаар толилогдоһон «Буряад-ород хэлэнэй словарь» тон хэрэгтэй байна. Һурагшад өөһэдынгөө арга боломжоор шэнэ үгэнүүдтэй танилсажа, тэдэнээ дэбтэр соогоо бэшэжэ, оршуулжа һураха һэн. Мүн богонихонууд хөөрөөнүүд, ульгэрнүүдэй суглуулбари номой хэблэлээр гаргагдабал, бүришье хэрэгтэй байгаа. Һурагшад тэдэниие уншажа, танигдаагүй шэнэ үгэнүүдые словарь сооһоо бэдэрэн оложо, оршуулан уншахадаа, урмашан баярлаха бэлэй. Мүнөө городой номой магазинуудта ороходош, үхибүүдтэ зорюулагдаһан ном ехэ элбэг гээшэ. **Харин буряад хэлэн дээрэ гаргагдаһан номууд тон хомор болошонхой.** Анхан хада ямар һонин, гоёор шэмэглэгдэһэн номууд хэблэгдэдэг һэм. Тэдэ номуудаа дахин барлажа, эдир үетэниие ехэтэ баярлуулха бэзэ гэжэ найданабди.

Б. ДУЛЗИНОВА,
Улаан-Үдын найман жэлэй 4-дэхи һургуулиин багша.

ФОТООЧЕРК

3. ҮНЭР БАЯН, АЖАЛША БҮЛЭ

Доржын нүхэр Дулма Дугдановна совхозой хүүгэдэй саадта ажаллана. Хүмүүжүүлэгшэ Татьяна Доржиевна Пурбуеватай тэрэ 4—5 наһанай 23 үхибүүдые түхэреэн үдэр соо хаража байдаг юм.

—Манай саад 1975 ондо ашаглалгада тушаагдаа юм. 4 бүлэгтэ 90 гаран үхибүүд ябана. Мүнөө дээрээ үхибүүгээ саадта ябуулжа ядаһан зон харагдадаггүй. Дулма Дугдановна манай эрхим хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн юм. Урагшаа һанаатай, эдэбхитэй, урин налгай зантай хүн. Ирагуу гоёор дуулахыень, манай соёлой байшанда болоһон концертдэ дайралдаа һаа, дуулахал байгаат,—гэжэ хүүгэдэй саадые даагша Тамара Цыдыповна Базарова бидэнэртэ хөөрөө һэн.

Доржо Дулма хоёр хоёр хүбүү, нэгэ басага хүмүүжүүлнэ.

Жамсые бидэнэр оложо ядаабди. Плугынь эбдэрээд, МТМ-дэ байна гэһэмнай саг дары заһаад, ажалдаа гарашаһан байба. Тиимэһээ тэрэнэй нүхэр Мира Петровнатай Шэбэртын аптекэ соо уулзабабди. Ерэхэдэмнай, аптекые даагша Светлана Владимировна Будаева, санитарка Валентина Владимировна Самажапова, Мира Петровна гэгшэд сүлөөгүй байба. Шалгалта ерэнхэй байгаа бшуу. Мира гурбадахи жэлээ эндэ хүдэлнэ. Томскын фармацевтическэ училищи дүүргэһээр энэ аптекэдэ тон хэрэгтэй хүниинь болонхой.

Жамса Мира хоёрой бишыхан басаганиинь саадта байгаа ха гэжэ эндэл ойлгообди.

Цыремпиловтэнэй үхибүүд гол түлэб Шэбэртэдээ үлөө. Сэндэмэ басаганиинь Хориин районой «Георгиевский» совхозой тракторно-таряан ажалай бригадые даагша Жаргал Надмитовта хадамда гаранхай, гурбан үхибүүтэй болонхой, өөрөө зоотехнигээр ажалладаг.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Мира Цыремпилова ажалдаа. 2. Хүмүүжүүлэгшэ Т. Д. Пурбуева, Д. Д. Цыремпилова гэгшэд үхибүүдэйнгээ дунда.

ЭДЕЭ ХООЛ ЭЛБЭГЖЭНЭ

Шулуутын Үбэрэй, Нюрганай фермэнүүдтэ үйлэдбэрилэгдэһэн һүн, тоһон, зөөхэй Орлигой магазинуудта асарагдажа худалдагдадаг. Адууһа малаа тобир тарганаар ондо оруулһан ажахынууд жэлэй ямаршье сагта ашаг шэмыень дээшэлүүлжэ, эдеэ хоолой шухала продуктнуудые элбэгээр бэлэдхэдэг гээшэ. Тиихэдэ «Коммунизм» колхоз, һү, мяханһаа гадна огородой эдеэ элбэгээр абана. Эдэнэр теплицэ бариад, үгэрсэ ургуулжа, хүн зондо худалдана ха юм. Үнгэрһэн жэлдэ тахяануудые үсхэбэрилжэ захалаа. Мүнөө тус ажахы эдеэ хоолой үшөө нэгэ зүйл — үндэгэ абажа, районой ажалшадые хангажа эхилбэ.

Теплицэдэ ажаллагшадай бригадые Антонида Гармаевна Токуренова даажа абанхай, Тэрэ агроном мэргэжэлтэй, Орлигой дунда һургуулиин 6-дахи, 7-дохи классуудай һурагшадые ажал хүдэлмэритэй танилсуулна.

Д. ДУГАРОВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Ахын район.

һурагшадай зунай амаралта

ХҮХЫН ДУУНАЙ ХАҺАДА

Хүдэриин талын колхоз, совхозуудта һургуулиин наһанай хүүгэдые ажалай дүй дүршэлдэ һургаха хэрэгтэ анхарал табидаг гэжэ дуулаа һэмди. Эндэ «Дружба» колхозой ажалай ба амаралтын «Ласточка», мүн Хүдэри-Сомоной «Родник», «Булак» гэжэ лагерьнуудые ябажа хараад байхадаа үнэншэмөөр.

Сүхэ голой туласа эрье дээрэ шахуу түбхинэһэн «Ласточка» лагерь үглөөнэй 5 сагһаа хүдэлмэриингөө үдэр эхилнэ. Үдын халуу шатажа эхилхэ үезэр амарна, эдеэлнэ, нойрсоодшье абана, һүүлээрнь бага зэргэ хүдэлөөд, элдэб дуратай нааданuудаа эхилнэ. Мүн баранда суутай Сүхэ голой үһанда шунган, халуухан элһэн дээрэнь тэршэлэн наададагаа эдэ үетэн бүхы наһандааш дурсан ябажа болохо.

Арюун сэбэр харгыгаар колхозой парторг Цырендаши Жаповичтай «Москвичай» шадал соо табилуулжа ябатарнай, бургааһанай саанаһаа шэнэ хабтагайгаар хорёологдоһон шэнэхэн янзын гэр гэнтэ харагдашаба. Дүтэлжэ ошоходомнай хүн үсөөн, эдеэ хэдэг таһагта ажаллахаяа үлэһэн хэбэртэй, хоёр басагад һонирхонгёор бидэниие угтаба. Уданшьегүй тэдэ басагадай нэгэн багшаяа асаржа, бидэнтэй танилсуулба. Долоодохи классай хүтэлбэрилэгшэ Светлана Аюшеевна Цыренова бидэнтэй танилсаһанайнгаа һүүлээр лагериингаа ажабайдалтай бидэниие танилсуулба.

Лагерь үнгэрэгшэ һарын 14-һөө нээгдэһэн юм байна. Тэрэ гэһээр недели болоод лэ классууд һэлгэн хүдэлнэ. 2 наймадахи классуудай ажаллаһанай һүүлээр мүнөө энэ долоодохи классай һурагшад дуратайгаар эндэ ерэнхэй ажаллана, амарна. Лагерьһаа холо бэшэхэнэ байһан хартаабхын үбһэ түүнэ, шэройень обоолно. Долоодохи классай басагад болон бүхы һурагшад багшадаа ехэ дуратай, эбтэй зэтэй коллектив гэжэ ойлгохоор. Урин зулгыхан, залуухан багша тэдэнээ зохидхоноор ударидан, лагериингаа үдэр бүриин байдал һонирхолтойгоор хараалан үнгэргэнэ ха гэжэ ханада үлгөөтэй байһан үдэрэй гурим, түсэбүүдые хараад мэдэбэбди.

2 наймадахи классууд нооһо хайшалалгын пунктын хүдэлмэриин газарнуудые бэлэдхэн түхеэрэлсээ, хонидой кошаранuудые арилгаа, мүн тус лагериингаа бууса һэргээн, хүнэй байхаар болгоо. Ехэ-Хүдэриин дунда һургуулиин 7-дохи классай һурагшад хартаабхын поли дээрэ ажаллажа дүүргээд, таряанай тоог орооһо тушаан абахаар бэлэн болгохо түсэбтэй.

Хүдэри-Сомон һууринай хойто хада орёогоод ошоходо, холо хүрэтэр үгсэһэн хүндын эхиндэ һургуулиин хүүгэдэй ажалай ба амаралтын «Родник» лагерь сагаан шифер оройгоороо наранда ялалзан харагдана. Эндэ 9-дэхи классай һурагшад 1543 толгой хурьгадые харууһалжа, хүл дээрэнь тобир, шадалтайгаар гаргаха түсэбтэй. Лагерь хүрэтэр ошохо харгыдамнай хэдэн бүлэг хурьгадые урда, хойто аранuудта адуулжа ябаһан хүүгэд харагдана. Бороогой һүүлээрхи шэмэтэй ногоондо хурьгад жарган эдеэлнэ. Байраһаашье хүдэлнэгүй.

Июниин 2-һоо хурьгадые даажа абаад, хүдэлжэ эхилһэн энэ лагериин хүүгэд тус һарын 24-дэ эдэнээ шэгнүүлхэдээ, дунда зэргээр толгой бүриин 150 грамм нэмээһэн байба. Энэ муу бэшэ үрэ дүн. Энэ лагериин һурагшад баһал үүрэй солбоноор бодожо хүдэлдэг, саашадаашье үдэрэйнь түсэб гол түлэб адлирхуу байба. Гэбэшье хэһэн хүдэлмэринүүдынь ондо ондоо хадань, үдэрэйнь дүрим зарим газартаа һэлгэгдэдэг. Энэ хурьгадтаа үдэрэй үедэ нэмэлтэ хоол тараадаг байна. Мүн аха классай хүүгэдэй нааданшье эли бодо ондоо. Гансал нэгэ юумэниинь адли: үнэн зүрхэнһөө хүдэлхэ, амарха.

Лагерьта хүрэжэ ошоходомнай хүн зон дүүрэн, хүбүүдтэ шэнээр баригдажа байһан байрын гэрэй дорохи модоной үбилтэ һэлгүүлжэ байба. Наһажаал олон эхэнэрнүүд гэрэй доодо модон доогуур гударһан һургаар дархашуулда дараад үгэжэ байба. «Эдэмнай юун олон наһатай эхэнэрнүүд эндэ хүдэлдэг юм»,— гэжэ һурахада: «Эндэхи 600 хурьгадые 7—8 наһажаал эхэнэрнүүд гараар хайшалжа дүүргэжэ байна. Эдэнэй тоодо пенсионернүүдшье бии юм. Ушар юуб гэхэдэ, нарай багахан амитадые пункт абаашажа, электромашинкануудаар хайшалхада заримдаа ехээр ададаг, тэрэнэй һүүлээр удаан тэнхэжэ ядадаг, хогжордог байна. Эдэниие ажаллажа байһан эдир залуухан хүүгэд тэдэнээ ехэ хайрладаг, хара буудаг байна бшуу. Багахан басагадай нюдэнһөө нёлбоһоншье мухаридаг ушар байха. Тиигээдшье һайжаржа эхилээд байһан хурьгад муудажа, удаан саг соо хуушан түхэлдөө орожо ядана. Тиимэһээ дүршэл ехэтэй наһажаал эхэнэрнүүдые түбэй буусаһаа автобусоор шэрэжэ, гараар хайшалуулдаг байнабди. Энэ хадаа алишье таладаа туһатай хэрэг гэжэ тоолодогбди» — гэжэ ЛТО-гой начальник П. Э. Очиров хөөрэнэ. Манай хөөрэлдөө шагнажа байһан зоншье «энэ һайшаалтай хэрэг, иигэжэ юумэн бүхэниие зүбөөр бодожо, ажал эмхидхэхэдэ олзоһоо бэшэ юун байхаб» гэжэ нүхэр Очировые дэмжэнэ.

Лагериин байрлаһан Шандын хүндыдэ газар дороһоо гайхалтай тунгалаг аршаан бурьялжа байдаг юм байна. Халуун үдэр гудамхяад абахада сэнгэлиг гээшэнь! Аршаанта һайхан нютагуудтаа үндын тэнжэжэ, ажалай дүршэл оложо байһан эдир үетэн хэды жаргалтайб даа. Һүүлдэ, он жэлнүүдэй үнгэрһэн хойно, түгэс ойлгохо даа.

Р-Ц. ЛХАМАЕВ.

...ГОЙ ҮҮРГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

...сетиин дирек...айоной кино...блеэн һаяхан ...үүлэн дирек...ргэгшэ П. Г. ...л хэбэ. Мето...динова, кино...гой үүргые дээшэлүүлхэл талаар район дотор үнгэргэгдэжэ байһан хэмжээ ябуулганууд тушаа хөөрэжэ үгэбэ.

Кино-түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлмэридэ шиидхэгдээгүй асуудалнуудай үшөөл дайралдадаг байһан бодото жэшээнүүд тухай киномеханигууд Сенотрусов, Михайлов, Карпов, Дандаров гэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүдһээ мэдэжэ абаабди. Илангаяа Василий Михайловай хүдэлжэ байһан Үлзытэ һууринай соёлой байшан һайнаар заһабарилагдаагүй. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда анхаралаа хандуулаадүй байһаар.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ КПСС-эй Хэжэнгын райкомой секретарь В. М. Алексеева хабаадажа, үгэ хэлээ.

Д. ДОРЖОГУТАБАЙ,
хүдөө бэшэгшэ.

...шаг үрэтэ ажалай,

...энхэ байдалай түлөө

...Н КОМИССИ ШИИДХЭНЭ

... ба алкого... шангадхаха ... Верховно Со...умэй Указые ...буунай фабри... муу бэшээр ... хэрэгтэ ком...комсомолшууд ...үүшүүл, ажа... эхэнэрнүүдэй ... дружинанууд ...абаадана. Мүн ...үн зоной дун... ойлгуулха та...ри үргэнөөр ...нэ хүдэлмэри ...им ба журам ...рхэтэдэй ха...элүүлхэ, хуули ... болохо хэ...

...брикада архи...олизмтай тэм...мисси байгуу... комиссиин за...рхидалгые зай...хэмжээнүүд ха...н. Комисси 13 ...энэ. Үйлэдбэ...үл, коммунист...лшууд ажалай ... пенсионернүүд ...лсодог. Тэдэнэр ...нйна, комсомо...лай организаци... зүбшөөгдэһэн ...хүдэлнэ.

...заседаниин бо...энһээ соносхол ...эрэ заседанида ...сомолой коми...үд, участогуудай ...хүтэлбэрилэгшэд ...шалтай.

...заседани дээрэ, ...тэжээлэй цехэй ... С. Черенков, тракторист К. Налетов гэгшэдэй хэрэг харагдажа үзэгдөө һэн. Эдэ хоёр хүйхэрнүүд ажал дээрээ архи уугаад, «хоншоороо» холбожо, «Москвич» автомашинын мөөрнүүдые фабрикын территори дээрэһээ хулуужа гаргаһан байгаа. Хулууһан мөөрөө «Пригородный» совхозой хүдэлмэришэндэ худалдаа гэжэ элирүүлэгдээ. Заседанида хабаадагшад эдэ хулгайшадые шангаар шүүмжэлээд, уголовно харюусалгада хабаадуулха тухай шиидхэбэри гаргаа һэн.

Фабрикын хүдэлмэришэд С. Яковлев, А. Терентьев гэгшэд архи уугаад, олониитын газарта ябаһанайнгаа түлөө тэлэрүүлгын газарта абаашагдаһан байгаа. Тэрэ хоёр комиссиин шиидхэбэреэр 100—100 түхэриг яла түлэхэ болоод, шан абаха эрхээ хаһагдаба.

Архидалга ба алкоголизмтай тэмсэхэ хэрэгтэ түрүү шубуушан П. Г. Акулов, ажал дээрэһээ усалталгаһаа һэргылхэ талаар инженер С. С. Филинов, бригадирнууд В. А. Жаркой, Г. П. Антонова, слесарь-оператор В. У. Будаев болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадана.

Манай коллектив дотор архидалгатай тэмсэл ябуулха тухай лекцинүүд үнгэргэгдэнэ.

Хуули ёһо хүн зоной дунда тараан дэлгэрүүлхэ хүдэлмэреэ эдэбхижүүлэн, бидэнэр ажалай ба үйлэдбэриин журам һайжаруулха зорилготойбди.

А. ХАМАГАНОВ,
Сотниковой шубуунай фабрикын юристконсульт.

ХҮРШЭНЭРЭЙ ҺОНИН

ШЭТЫН ОБЛАСТЬДО

ХҮРШЭНЭР — НҮХЭД БА МҮРЫСЭГШЭД

«Найрамдал-Дружба» — гэһэн үгэнүүдтэй плакадууд фермэ, хонишоной буусанууд, хүдөөгэй стануудые шэмэглэнэ. Областиин олон комсомол-залуушуулай коллективүүд Монгол ороной үетэнтэй интернациональна социалис мүрысөөн тухай договор батална.

— Хани нүхэд ёһоной харилсаанай шэнэ түхэлнүүдые бидэ саг үргэлжэ бэдэрдэгбди,— гэжэ ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь П. Каргина хэлэнэ.— Колхознигууд, залуу хүдэлмэришэд, звено, бригадануудай хоорондо сэхэ холбоо барисаанай байгуулагдажа байһандань бидэ дуратайгаар тэмдэглэнэбди. Ажал хүдэлмэриингөө дүй дүршэлөөр хубаалдаха, хани барисаанай үдэшэнүүдые үнгэргэхэ, спортын мүрысөөнүүдые эмхидхэхэ гэхэ мэтэ хэмжээнүүд боложол байдаг.

Забайкалиин залуушуулай коллективүүд интернациональна мүрысөөндэ хабаадана. Һаяхан «Харанорский» шулуу нүүрһэнэй уурхайн В. Плетниковэй бригада Монголой Арадай Республикын «Адуун Шулуун» уурхайн Ц. Долгоржабай бригадатай ажалай мүрысөөнэй договор баталаа. Мүнөө түрүүшын дүнгүүд согсологдоод байна. Хоёр коллективүүдэй түсэбүүдээ холо үлүүлэн дүүргээшье һаа, бүри ехээр бэлэдхэһэн совет горнягууд диилэһэндэ тоологдобо. Бригадна подряд нэбтэрүүлһэнэй үрэ дүнгынь иимэ.

ТҮҮХЭЙ ЭД ҺУУРИН СООГУУР ОЛДОНО

Забайкалидахи «Читалес» нэгэдэлэй Катангарска ой модоной комбинадай Баляга гэжэ хүдэлмэришэдэй һууринда агаарынь сэбэр болобо. Ой модоной үлэгдэл шатаажа байһан ехэ ехэ түүдэгүүдые мүнөө эндэ харахагүйт. Хаягдаад байһан модоной голодоһон техническэ зомгооһо үйлэдбэрилхэ эрхим һайн түүхэй эд болонхой.

Сүүдхэдээ 10 кубометр технологическа зомгооһо бүйлүүлдаг нүүдэл сабшадаг машинын экипажда энэ хэрэг даалгагдаа юм. Һуурин соогуурхи складуудые сэбэрлэһэнэй һүүлээр энэ машина тайга шэглэжэ, модоной бэлэдхэлэй газарта ошохо.

Мүн лэ иимэ агрегат Үлэнтын ой модоной комбинадай дэбисхэр дээрэ бии. Байгша табан жэлэй эсэс болотор «Читалес» нэгэдэл модоной голодоһонһоо жэл бүри 15 мянган кубометр технологическа зомгооһо үйлэдбэрилхөөр түсэблэнэ.

ТАСС-ай корр.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС
АПН

МНР-эй ЕХЭ ХУРАЛАЙ СЕССИ

УЛААН-БААТАР. МНР-эй шэнэ зарлалай Арадай Ехэ хуралай нэгэдэхи сесси эндэ болобо. Гүрэнэй хүтэлбэрилхы зургаанuудые Арадай Ехэ хуралай Президиумые, Саг үргэлжын комиссинуудые депутадууд һунгаа, МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ж. Батмүнх МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшээр һунгагдаа. МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Д. Содном МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр томилогдоһон байна. Республикын правительствын бүридэл баталагдаба.

МНРП-гэй XIX съезд дээрэ тодорхойлогдоһон ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын программые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула МНР-эй правительство бүхы хүсэлэл оролдолгонуудаа гаргаха юм гэжэ Д. Содном Министрнүүдэй Соведэй программа мэдүүлгэ хэхэдээ тэмдэглэбэ. Советскэ Союз болон бусад социалис оронуудтай аха дүү ёһоной хани барисаагаа, али бүхы харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ политикаяа арадай Монгол саашадаашье бэелүүлхэ байна. КПСС-эй XXVII съезд дээрэ тодорхойлогдоһон эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй программые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ али болохоор нүлөөлхэ гээшэ интернациональна уялгамнай болоно гэжэ МНР-эй правительство тоолоно.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, АРАДУУДАЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛАЙ АША ТУҺАДА

Советскэ Союз болон Варшавска Договорто хабаададаг бусад социалис гүрэнүүд эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряалгын хэрэгтэ хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байһанаа мэдүүлхэ зуураа, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые зогсоохо, амгалан тайбан ба аюулгүй байдалай, уласхоорондын харилсаанай аша туһада дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдые шэглүүлхэ бүтэмжэтэй һайн арга боломжонуудые байгуулдаг. ядерна, химическэ, юрын буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха талаар үргэн ехэ, бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудые оруулһан байгаа. Хүн түрэлтэнэй ерээдүйдэ ехэ этигэл найдалтайгаар XXI зуун жэлдэ дабшан оронын тула аргатай бүхы юумэ бэелүүлхыень социалис оронууд бүхы гүрэнүүдые уряалба. ПОРП-ын X съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэлэһэн үгые, Варшавын хүдэлмэришэдтэй уулзалга дээрэ тэрэнэй хэлэһэн үгые, ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельскитэй хани ёһоной хөөрэлдөөе уласхоорондын олониитэ, мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүд үргэнөөр шэнжэлхэдээ, иигэжэ тэмдэглэнэ.

ВАРШАВА. ПОРП-ын съезд дээрэ, Варшавын хүдэлмэришэдтэй уулзалгын үедэ М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэнүүд политическэ ба уласхоорондын айхабтар ехэ удха шанартай байна гэжэ «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ. Ядерна дайнай аюулда найдамтай халхабша табихые, амгалан тайбан байдал хангахые Советскэ Союзай болон бусад социалис оронуудай шиидэнхэй байһаниинь эдээн соо элеэр баталагдана гэжэ газетэ мэдээсэнэ. Варшавска Договорто хабаададаг социалис гүрэнүүдэй уряа эдэ үдэрнүүдтэ дахинаа һүр жабхалантайгаар соностобо.

СОФИ. Социалис оронууд социально-экономическа хүгжэлтэеэ хурдадхаха, эрдэм-техникын туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ, социалис байгуулалтын арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр элишэлэн харуулха гэһэн ниитэ нэгэн уг зорилготой юм гэжэ М. С. Горбачев шэнэ хүсэтэйгөөр мэдүүлбэ гэжэ «Работническо дело» газетэ бэшэнэ. Имагтал амгалан тайбан байдалай хангагдаад байгаа һаань, социалис оронуудай бүхы түсэбүүд, эдэбхи үүсхэлнүүд бэелүүлэгдэхэ аргатай байна.

БУДАПЕШТ. СЭВ-эй оршондо аха дүү гүрэнүүдэй хоорондо шэнэ, бүри үрэ түгэс харилсаа тогтоохын түлөө тэмсэжэ байһанаа М. С. Горбачев мэдүүлбэ гэжэ «Непсабадшаг» газетэ тэмдэглэнэ. Мүнөө политическэ оршон байдалда ядерна дайнай баглагар хара үүлэн улам эли бодо боложо байна гэжэ Советскэ Союз һэргылнэ. Буу зэбсэгүүдэй үргэнөөр бүтээгдэхэдэнь, аюулгүй байдалай хангагдахагүй байһые бүхы дэлхэйн арад зоной ойлгодог болоһониинь шухала удха шанартайл.

БЕРЛИН. Буу зэбсэгүүдые хуряахаһаа ондоо тодорхой, тон шухала удха шанартай хэмжээнүүд байхагүй гэжэ Советскэ Союз тоолоно гээд «Нойес дойчланд» газетэ батална. Ядерна буу зэбсэгүүдые хуряаха тухай Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнуудай шухала удха шанартай байһые США-гай президент Р. Рейган һаяхан Гласборо хотодо үгэ хэлэхэдээ, шашаа шаляашье һаа, мэдэрхэ баатай болоһон байна.

НЬЮ-ЙОРК. Совет хүтэлбэрилэгшэ президент Рейгандэ һүүлшынгээ бэшэг эльгээхэдээ, буу зэбсэгүүдые хинаха дурадхалнуудые оруулжа, мүнөө гансал буу зэбсэгүүдые хуряаха тухай бэшэ, харин тодорхой хэрэгүүдые бэелүүлхэ шухала гэжэ мэдүүлбэ. Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар һүүлшын совет дурадхалнуудта США-гай бүтэмжэтэй һайн харюу үгөөгүй һаань, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха талаар амжалта туйлагдахагүй байна гэжэ Москва тоолоно гэ... «Вашингтон пост» газе... өөрынгөө зүгһөө тэмдэглэ...

* * *

Франциин, Англиин, По...тугалиин, Бразилиин га...тэнүүд, политическэ аж... ябуулагшад КПСС-эй Ц...гай Генеральна секрета... М. С. Горбачевой хэлэһ... үгэнүүдые гүнзэгыгөөр ш...жэлэн тайлбарилхадаа, сов... дурадхалнуудай шухала у...ха шанартай байһые онс...лон заана.

ХҮГЖЭЛТЫН ШЭНЭ ШАТАНУУД

ВАРШАВА. ПОРП-ын X съезд дээрэ ЦК-гай тоосоото элидхэлые, партиин программна документнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлһэн байгаа. Хүгжэлтые хурдадхахын түлөө тэмсэл, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ, ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулга, ушарһан бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабалга гэхэ мэтын мүнөө үеын Польшын гол шухала асуудалнууд делегадуудай анхарал ехээр та...на.

Съезд дээрэ эмхидхэгд... байгуулагдаһан 14 хүдэлм...ришэ бүлэгтэ ороной аж... байдалай, гадаадын полит...ческэ ажал ябуулгын элд... асуудалнууд зүбшэн хэлс... дэһэн шэнжэлэгдэһэн ба...гаа.

ПОРП-ын Краковска к...митедэй нэгэдэхи секрета... Ю. Гаевич, Социалис Пол...шын Залуушуулай Союз... гол правлениин түрүүлэг... Е. Шмайдзиньский, Сейм... вице-маршал, Польшын э...нэрнүүдэй ниитын түрүүлэ...шэ Я. Беджицкая болон б...сад делегадууд трибунада га...ража үгэ хэлэхэдээ, партиин... үзэл сурталые, эмхидхэлые саашадань бэхижүүлхэ, бүхы Польшын обществын ажабайдалда тэрэнэй хүтэлбэрилхы үүргые дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн үүсхэлтэ дурадхалнуудые делегадууд хуралдаанай трибуна дээрэһээ оруулһан байгаа.

ЮНЕСКО-гэй ОЙ ТУХАЙ

НЬЮ-ЙОРК. Эрдэм, гэгээрэлэй ба соёлой асуудалнуудаар Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин (ЮНЕСКО) байгуулагдаһаар 40 жэлэй ойе энэ жэлэй ноябрь һарада тэмдэглэхэдээ, тэрэниие уласхоорондын ажабайдалай гол шухала үйлэ хэрэг гэжэ тоолохо шухала гэжэ Монголой делегаци мэдээсэлэй талаар ООН-ой комитедэй сесси дээрэ дурадхаба. Тусхайлбал, шэнэ үнэн зүб мэдээсэлэй гуримые байгуулхын түлөө тэмсэлдэ ЮНЕСКО шухала үүргэ дүүргэдэг юм гэжэ тэрэнэй дурадхаһан тогтоолой проект соо заагдана. Баруунай оронуудай хэды буруушаажа байгаашье һаань, уласхоорондын харилсаанай аша туһада олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүдые ашаглалгада, хүнэй эрхэнүүдые хүгжөөлгэдэ, расизмда эсэргүү тэмсэлдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүдэй үүргэ нүлөө үзүүлэлгэдэ тодорхой хубитаяа оруулха байна гэжэ делегадууд сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэнэ.

Поли

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

Эдэрмэгтэ һуудаг дарханай шэдинүүд.

Эхэ эсэгынгээ хэрэг үргэлжэлүүлэн...

«Баянхан Хэжэнгээ мартагшагүйб»

Альга ташалгада хүртэбэ.

Зурагай багшын бүтээлнүүд.

Зүрхэ уяруулма зугаа наадан.

ГУРБАН ЭРДЭНИИН УГАЛЗАНУУД

ЭНЭ ҮГЫЕ хэр угһаа наашада буряад арад хэлсэһээр лэ мүнөө саг хүрэтэр ерэһэнинь мэдээжэ. Тиин би эндэ оюун, номин, шүрэ тухайда бэшэ, харин урлалгын гурбан эрдэниһээ һабагша татаха гэжэ бодобоб.

Нэгэдэхи эрдэнинь хадаа уран дарханай урлал. Бүри урданай ёһоор хэлэхэ болоо һаа, сообо һүхэ (түлеэнэй һүхэ), сарба һүхэ (дарханай һүхэ—эдэ хоёрые зүбөөр эшэлжэ шадаха болоходонь лэ, залуу хүнии дархалжа шадаха болоо гэжэ сэгнэдэг байгаа. Һүхэ эшэлхэ гээшые баһалтагүй. Тэрэниие зүбөөр эшэлхэ гээшэмнай олон шэнжүүлтэй. Эндэ олые хэлэхэ хэрэгтэй байгаа, тиимэһээ һүхын асуудалһаа хулжажа, гол шэглэлээ бария даа.

«Первомайский» совхозой түб һуурин Эдэрмэгтэ һуудаг Доржо Цыдендамбаев гэжэ дархан тухай хөөрэхэ нэгэ хүсэл бии һэн.

— Арбаад наһатай болоод ябахадаа, һүхэ эшэлхэшүү болоод байһан хүм, — гэжэ тэрэ хөөрэдэг. Номгон даруу абари зантай, ном сударта ехэ шуналтай Доржо Дашиевичые танихагүй, мэдэхэгүй хүн Хэжэнгэдэ үгы байха. Тэрэнэй нэрэ бүри холуур тараһан һурагтай.

Мүнөө Доржо Дашиевич совхозоингоо урдаа хараха дарханинь юм. Тэрэнэй барягүй барилга гээшэ хомор. Үхэрэй дал, хашааһаа захалаад, хүнэй һууха гэрнүүд, һургуулиин байшан, Соёлой ордон хүрэтэр тоолохо болоо һаа, дүүрэн гээшэ.

Дархан хүнэй габьяа тон ехэ. Тэдэнэй ашаар лэ, тэдэнэй гараар тосхон, һуурин, городууднай болбосон түхэлтэй боложо, урган һалбарна бэшэ гү?

Хоёрдохи эрдэнинь гэхэдэ, уран зурагай урлал болоно. Манай дурдааша Доржо Цыдендамбаевай баһа нэгэ шухаг бэлиг хадаа уран зурагта байна. Тэрэ—бүри эдир наһанһаа зуража туршаһан хүн. Анха түрүүн лэ эхээ зуража, нютагайнгаа үндэр наһатай үбгэдһөө һайшаалай дэмжэлгэ абажа, саашадаа зураха шуналтай болоһонби гэдэг. Бүри 1960-аад ондо тэрэнэй бүтээһэн «Партизаниие саазалалга» гэһэн зураг тушаа искусство шэнжэлэгшэ Н. Соктоева «Правда Бурятии» газетэдэ толилуулһан шэнжэлэл соогоо һайшаалтай үгэнүүдые бэшэһэн байна. Тус зураг мүнөө Улаан-Үдэ хотодо РНМЦ-гэй хадагламжада байдаг, «Таряашан—хээрэ» гэжэ зурагыень Хяагта хотын музей худалдажа абанхай, тэндэ тэрэнь олоной анхарал татана гэлсэдэг. Мүнөө тэрэнэй зурагуудые Эдэрмэгэй соёлой ордон соо харахат, мүн өөрынь ехэ гэрэй зал соо олон зурагууд үлгөөтэй, һонирхол үүсхэдэг. Дурдабал: «Һэеы даралга», «Талын дуран», «Шоно Баатар» гэхэ мэтэ уран бэлигэйнь оёорһоо мүндэлһэн зурагууд олон даа. Тусгаар түмэр дээрэ сохижо бүтээһэн «Үльгэр» гэжэ үлхөө зурагууд нэгэ бүхэли ансамбль болон задарна.

Һаяшаг гэнтэ Москваһаа баярта мэдээсэл хүрэжэ ерэбэ гээшэ. Ямар бэ гэхэдэ, тэрэнэй бүтээһэн «Сэнтэй бэлэг» гэжэ зурагынь бүхэсоюзна харалгын выставкэдэ Москвада табигдахадаа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө бшуу. Тиин һайн дуратанай уран бэлигэй бүхэсоюзна харалгын лауреадай дипломоор, тусхай тэмдэгээр Доржо Дашиевичнай шагнагдаха золтой байба ха юм даа. Энэ хадаа нютагаймнай уран зураашын ехэ габьяа соло болоно.

— Нигээд Х. Н. Намсараевай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулжа, тэрэнэй дүрые мүнхэлхэ түсэбтэйб, — гэжэ Доржо Дашиевич хөөрэнэ.

Гурбадахи эрдэни — уран шүлэг найруулга. Уншагшад Доржо Цыдендамбаевай шүлэгүүдтэй танил байха. Тэрэнэй «Эхын дүрэ» гэжэ шүлэг 1950 ондо «Буряад үнэн» газетэдэ анха түрүүшынхеэ барлагдажа, нэгэ баясаха ушар болоо һэн ха. Тэрэ гэһэнһээ хойшо хирэ болод гээд лэ, «Хэжэнгын гол», «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ шүлэгүүдээ толилуулаад лэ байгша. Дамбагар зузаан хоёр дэбтэр соо шүлэгүүдынь бэшэгдэнхэй, тиигээд тэрэнэй хаа яа гаргажа, өөрөө уншаад лэ, саашань абдарладаг зантай хүн байба.

— Ягаа жэгтэй хүн гээшэбта, энээнээ сайлгажа бэшээд, олоной үзэмжэдэ табиит,— гэбэб.

— Юрэдөө, тиихэл юм байгаа. Ехэнхи сагһи зураг дээрээл гарашана гэхэ юм гү, шүлэг тушаа һаналаа үшөөл багаар табиһанаа мэдэнэб,— гээд, үгэеэ тэрэ дүүргэбэ.

Би харгыда ябаһан тула тэдэ дэбтэрнүүдыень гүйсэд шэнжэлхэ аргагүйдөөб. Элдэб һонин намтартай, баян бодолтой хүнүүд арад зоной гүн соогуур дайралдагша. Тэдэ хомор зоной нэгэнинь энэ Доржо Цыдендамбаев болоно гээшэ ха,

Доржо Дашиевич Цыдендамбаев Хэжэнгын харьяата Ород-Тарбагатайда 1929 ондо Дашын Цыдендамбын бүлэдэ түрэһэн байна, Доржын түрэһэн аха хадаа манай Буряадай суута уран зохёолшо Чимит Цыдендамбаев юм гэжэ уншагшадтаа мэдүүлхэ дуран хүрэнэ. Инхэдээ Доржо Дашиевич уран бэлигтэ угай хүн гэжэ мэдэгдэбэ. «Уг орхихогүй, түүхэ тоорюулхагүй» гэжэ буряад зон хэлсэдэг. Элинсэг угһаа абтаһан эрдэни гурбан бэлигаа эрын ёһоор эдэлжэ ябыш даа гэжэ үреэхэ байнаб.

Тиигээд эндэ нэгэ асуудал онсолхо дуран хүрэнэ. Юун бэ гэхэдэ, арадай уран бэлигтэнэй бүтээлнүүдые хараадаа абаха, анхарха гэхэ гү, али эдэ бүгэдые нариинаар эмхидхэхэ тусхай зургаан Хэжэнгэдэ үгы гээшэ ха. Миниин мэдэхэ зураашад М. Ц. Ширапов, Л. М. Батоин, миниин дурдан хөөрөөшэ Д. Д. Цыдендамбаев болон бусад олон нүхэд доро дорохоноо, «үмсын» ёһоор зохёохы ажалаа эрхилжэ байдаг. Магад, алибаа туһаламжа, дэмжэлгэ эдэ нүхэдтэ хэрэгтэй байгаа аалам?

Арад зон — бэлигэй далай. Тиимэһээ энэ асуудалые дүтөөр анхаржа, республикын Соёлой министерство зохихо хэмжээ абаха бэзэ.

Илангаяа мүнөө үе сагта һайн дуранай уран бэлигтэндэ горитой анхарал хандуулхаар гэжэ һанагдана. Уран зураг гээшэ хүниие гоё һайханда дурлуулдаг, доторойнь гайхамшаг һайхан, үгөөр хэлэшэгүй шэдинь хадаа хүмүүжүүлхы айхабтар ехэ хүсэтэй бшуу. Уран бэлигэй гурбан эрдэниие угалзатуулжа ябадаг Доржо Цыдендамбаев мэтын хүнүүд имагтал Хэжэнгэдэ бэшэ, харин бусадшье нютагуудта байһан байха. Тэдэниие элирүүлхэ, уран бэлигээ улам бүри һалбаруулха хэрэгтэнь туһалха хэрэгтэй.

Д. ДОРЖОГУТАБАЙ.

Доржо ЦЫДЕНДАМБАЕВ,

«ХЭЖЭНГЫН ГОЛ» ГАЗЕТЫН ДЭРГЭДЭ ЭМХИДХЭГДЭҺЭН БАТО БАЗАРОНОЙ НЭРЭМЖЭТЭ ЛИТЕРАТУРНА НЭГЭДЭЛЭЙ ГЭШҮҮН.

ШҮЛЭГҮҮДЭЙ ДЭБТЭРҺЭЭ

«Баян сагаан Хэжэнгэеэ
һанагшаб» — гэжэ
Буурал эхэ дуушамнай
дуулан ябаа.
Баян Хэжэнгынгээ
барагдашагүй намтар
Бата мүнхэ шүлэгүүдтэе
шэрээн орхёо.

«Дуулим сагаан Хэжэнгээ
дурсагшаб» — гэжэ
Дуулгата үндэр
Һэбхеэнээ дуудан
магтаа.
Арад зонойнгоо Агуу
ерээдүйе шэбшээд,
Аялгата һайхан мүнхэ
нойрто абтаа.

* * *

Халюуран, халюуран намаалдаг
Хабарнай хаана удаарнаб даа?
Халуунхан зүрхыем тамалдаг
Ханиминш юундэ һанагданаб даа?
Набшахан намаагаар шарладаг
Намарнай гэнтэл туяарнал даа.
Сэсэгтэ сагуудаа шаналдаг
Сэдьхэлниин юундэ уярнаб даа?

* * *

Сэгээнхэн хюруугаар одоо
хубсалааншье һаа, мэдыш даа.
Сэдьхэлээ сэсэгээр шэмэхэ
бэрхэл хэрэг байха даа.
Долоон үнгэтэ һолонгоор
бэеэ шэмэглээшье һаа, ойлгыш ...
Досоохи һэшхэлээ олохонь
сэнэгэйл хэрэг байха даа.

ФОТООЧЕРК

4. ҮНЭР БАЯН, АЖАЛША...

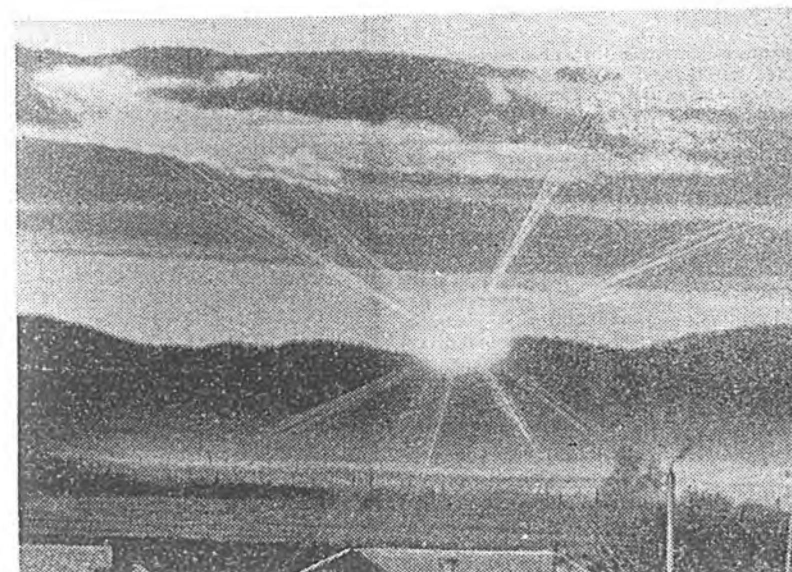

Шэбэртэдэ ороһон бороогой һүүлээр һэрюулхэһэн агаарта улам дүтэлжэ байһан боро хараанай тэмдэгүүд элеэр мэдэрэгдэнэ. Бидэнэр эндэһээ ябахаяа түхеэрнэбди. Тиихэдээ мүноо манай танилсаһан бүлын ажабайдал энэ нютагай. тиимэһээ манай Эхэ ороной олон яһата зоной ажабайдалтай нягта холбоотой дээрэһээ, юрэнхы удхаараа бултанайхиие харуулна гү гээд һанаа һэмди.

Нэгэл совет бүлэ аад, газар элдүүрилжэ, баян ургаса хуряажа, мал үсхэбэрилжэ, мяха, һү, нооһо дэлбэрээжэ, хүүгэдые хүмүүжүүлжэ, зониие эмшэлжэ, тоо бүридхэжэ, улад зондоо туһа хэжэ ябана. Мүнөө ургажа ябаа удаадахи шатань юу хэхэб? Газарһаал таһарангүй, хүгшэн эжы, баабайнгаа, эхэ эсэгынгээ хэрэг үргэлжэлүүлээ һаань, һайн һэн.

Үшөө гэхэдэ, энэ бүлыч ажабайдалтай танилсахадаа, Шэбэртэ тосхоной социальна түхэл шарайн болбосон түхэлтэй байһаниие хараабди. Дарагар соёлой-спортивна комплекс, хүүгэдэй сад-ясли, һургуули, аптекэ, магазинууд. столово...

Һанаад үзэхэдэ, манай ажабайдалда болоожо байһан хубилалтанууд Цыремпиловтэнэй бүлын ажаһуудал соо тон тодо элеэр харагдана.

— Һайхан үе саг даа. Дайн дажарай болоогүй сагта жаргалтайл ябахабди. Үхи хүүгэднай урагшатай. Совет засагай һайхан сагта ажалаа эрхимээр хээд, сэхэ сэбэр ябахада, хүндэшье, алдар солошье ерэхэ,—гэжэ ажалай ветеран Эржэмаа Николаевна хэлээ һэн.

Манай гол харгыдаа гараха-да, үдэшын ... тээшэ тонг... тай һайхан ... шэн, һүнии... харин орох... ороһон бор... хан агаар һ... шэрээн бай...

ЗУРАГУУД... тэдэ наран ... пиловтэн а... гарһаа] М... Николаевна, ... ни, Булад.

Ж. ХАЛБА...

АРТИСТНУУД ХАБААДАБА

ХЭРЭН (телефоноор абтаба). Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай бүлэг артистнууд Түнхэнэй районой ажалшадта айлшалан ерээ. Хамтадаа 20 мянга гаран харагшадта зүжэг, наадаяа тэдэнэр харуулһан байна. Нэгэ үдэрынь концерт-наада, харин нүгоодэ үдэрынь Ц. Шагжинай «Будамшуу» гэжэ шог ёгто зүжэг харуулжа, ажалшадай халуун альга ташалгада хүртэбэ.

«Нилова Пустынь», «Аршаан» курортнуудта амаржа байһан хүнүүдэй анхаралда хэдэн концерт табигдаа. Концертын программада ороһон «Ород актёрой басаган» гэһэн һонин удхатай, хүхюу зугаатай водевиль ажаһшад хаража һонирхоо. Тус бүлэгэй бүридэлдэ Буряадай АССР-эй арадай артист Михаил Елбонов, артистнууд Дарима Дамдинова, Иван Цыбикжапов, Чимит Ринчинов болон бусад оролсоо. Тус бүлэгые республикын арадай артистка Нина Токуренова хүтэлбэрилнэ.

— Театрай артистнууд гансашье концерт наада харуулаа бэшэ, мүн элдэб олон хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадаа. Харбяангуудай совхозой ажалшадтай һонирхолтой уулзалга эмхидхээ, олон ажахынуудай «Сурхарбаанай» һайндэрнүүдтэ хабаадаа. Тиихэдэ Түнхэнэй литературна нэгэдэлэй ойн баярай ёһололой үдэшэ концерт, наадаараа олониитые баясуулһан байна.— гэжэ бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Н. Токуренова хөөрэбэ.

Саашадаа театрай энэ бүлэгэй гастрольнууд Ахын райондо үргэлжэлхэ юм.

ЗУРАХА, ҺИИЛЭХЭ БЭЛИГТЭЙ

БАГА наһанһаа эхилжэ, зарим хүн ямар нэгэн юумэндэ эльгэтэй байһан байдаг. Түмэршэ дархан болохо табисууртай һаа, алха даажа шадаха боломсооро, түмэр түдэгэ носохо, наншаха, ерээдүйн механизатор машина, трактор харахадаа, ухаа алдаха...

Харин Владимир Байминов зураг зурадаг, модо зородог байһан гэхэ. Модо зорожо, өбоо-хүбөө зомгооһо гаргажархёод, гэртэхиндээ нэгэнтэ бэшэ зэмэлүүлхэшье саг гараһан байха...

Мүнөө В. Н. Байминов Түнхэнэй районой Харбяангуудай найман жэлэй һургуулида уран зурагай багшаар ажалладаг. Сүлөөтэй сагтаа зураг зурадаг, модон дээрэ һиилүүр хэдэг, түмэр хабтагай дээрэ дүрсэнүүдые бүтээдэг.

— Ленин багшын дүрые модон дээрэ һиилэжэ бүтээхын тула нилээн оролдооб даа. Үнинэйнгөө хүсэлые бэелүүлжэ, түрэл һургуулидаа бэлэглээ һэм,—гэжэ Владимир Николаевич хөөрэнэ. Уран зурагай һургуули дүүргээгүй хүнэй бүтээһэн гэхээр бэшэ, Ильич багшымнай дүрэ угаа һайханаар гаргагдаһан байгаа һэн.

— Угтатнай уран гартай хүн байһан юм гү? — гэжэ асуубаб.

— Таабаймни ехэ уран хүн байһан юм даа. Модоной үндэһөөр аяга, гоё һиилүүртэй гааһа, элдэб юумэнэй дүрсэнүүдые бүтээдэг һэн,— гэжэ тэрэ дурсана.

Уран гараараа бүтээһэн бусадшье бүтээлнүүдынь һургуулиие, совхозой клубые шэмэглэжэ байдаг. Арадай аман зохёолой аялгаар бүтээгдэһэн юумэнүүдынь угаа һонин. Жэшээнь, «Аламжа Мэргэн», «Гэсэр» — эдэ бүтээлнүүд ямаршье выставкэдэ табигдамаар гэжэ һанаа һэм. Гадна «Сүхэ-Баатар», «Пушкин», «Куликовой тала» гэһэн бүтээлнүүд хүнэй анхарал татаадхина.

Зураг зураха, һиилэхэ гээшэнь угайнь табисуурһаа дамжан ерэһэн бэлиг гээшэ ха гэжэ В. Н. Байминовай бүтээлнүүдые хаража байхадаа һанаа бэлэйб.

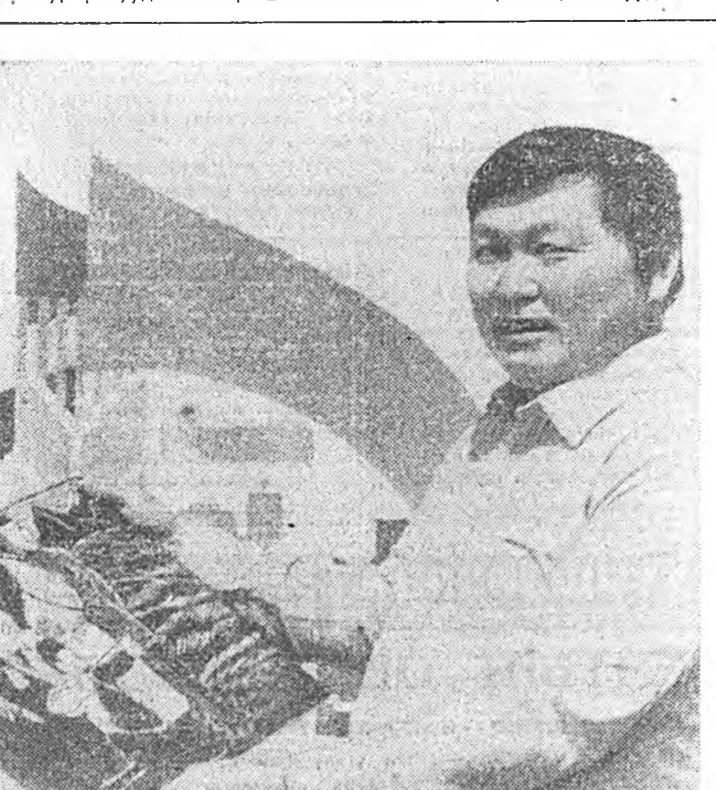

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран бүтээлшэ В. Н. Байминов.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фототекст.

ЁОХОРОЙ ДУУНУУД

Агта сагаан араандаа
Ангай мяха жажалая.
Арбан табатай наһандаа
Аятай гоёор зугаалая.
Хорин сагаан шүдэндөө
Хониной мяха жажалая.
Хори хүрэхэ наһандаа
Хошоо хойдолоор
зугаалая.
Хирпиисээр барюулһан
соолдомнай
Клеткээр сажан хэрэгтэйл.
Хэдыш бэрхэ бэедэмнай
Хүбүүдэй туһа хэрэгтэйл.
Шабараар барюулһан
соолдомнай
Сажангаар түлеэн
хэрэгтэйл.
Шанга, шамарууб
гэсэрнай,
Аха дүүнэд хэрэгтэйл.
Хазаар углан һургуулха
Хара морим яагаа һэм?
Хажуудам ябан
зугаалсаха
Ханилмаар гансам яагаа
һэм?
Эмээл табин һургуулха
Үреэ морим яагаа һэм?
Энхэрэн ябан зугаалсаха
Үелмөөр гансам лагаа
һэм?
Зумарын хүбүүн түрөөш
һаа,
Зуһаланаа барани
эрьеэшгүй.
Зугаатай хүнүүд түрөөш
һаа,
Зугаа баранай мэдээшгүй.
Хүнэрын хүбүүн түрөөш
һаа,
Хүдөөгөө барани
эрьеэшгүй.
Хүүртэй хүнүүд түрөөш
һаа,
Хүүрэй захада гараашгүй.
Хадын эрмэгээр харгылха
Хандагайн турууд хурсал
ха.
Хүнэй зүрхэ уяруулха
Хүбүүдэйм дуунууд гоёл
ха.
Боорнин буртагаар
харгылха
Бугын турууд хурсал ха.
Буряад зоноо уяруулха
Бэлигтэй дуунууд гоёл ха.
Хүүгшэн үнеэнэйм түрөөгүй
һаа,
Хүрэнгэ хаанаһаа гараха
бэлэй.
Хүрэжэ нүхэрэйм ерээгүй
һаа,
Хүгтэй зугаа хаанаһаа
бэлэй.

М. ГЕРГЕНОВЭЙ
суглуулбариһаа.

Будамшуу

ҮЖЭҺЭН... МҮНГЭН

Хахинама һайн саарһан дээрэ барлагдаһан мүнгэн үжэшэдэг юм гэжэ би огто дуулаагүй ябааб. Теэд зарим хүтэлбэрилэгшэд мүнгэ үжөөжэ шададаг байшоол!

Тарбагатайн райондо «Южный» гэжэ нэрлэгдэһэн гахай шахалгын комплекс бии юм. Тэрэнэй директор Евгений Сергеевич Шабаков хайшан гээд мүнгэн үжэдэг бэ гэжэ һайн мэдэхэ болоо бэзэ....

Холимог тэжээлдэ загаһанай зүйл нэмээд, гахайнуудта эдюулхэдэ, хүбхыхэтэрээ, ягаартараа таргалдаг юм гэжэ мэдэхэ болоһон Е. С. Шабаков аяар Мурманскда оршодог «Севрыбсбыт» гэжэ загаһа наймаалдаг управленитэй хэлсээ, ябуулга хэбэ. Тэрэнэйнь ашаар 1986 оной апрелиин 24-дэ 38-дахи ба бусад фактурын ёһоор, 343 тонно далайн хорхой (морская криль) гэжэ загаһан тус комплексдо ороһон байна. Эдэ ехэ хорхойнь 267 мянган түхэригэй сэнтэй болоо (1 килограммынь 80 мүнгэнэй болоно бшуу (оптово сэн — 75 мүнгэнэй, нэмэлтэ сэн 0,5 мүн).

Гэхэ зуура Алас-Дурнаһаа иимэ загаһа абаа һаа, 1 килограммынь 40 мүнгэнэй болохо һэн. Аяар холын Мурманскһаа иимэ үнэтэй хорхой асаруулжа, гахай тэжээхэеэ һэдэхэдээ, директор ямаршье бодолтой байһан юм, мэдэхын аргагүй.

Теэд асархыень асараад, тэдэнээ гахайнуудтаа эдюулжэ, зөөри болгожо шадаа һаань, юун ха һэм? Гахайн килограмм мяханай өөрынь сэн хэзээншье ехэ байха һааб даа. Гэбэншье... мүнгэеэ «үжөөхэһөөнь» дээрэ байха бэлэй!

Далайн хорхой апрелиин 24-дэ комплексдо буулгагдаа һэн гэжэ бү мартая. Сибириин саһан хаилаад, ургы болон жэжэ шара ба сагаан сэсэгүүдэй, элдин үбһэнэй задаржа эхилһэн үе, гол горхоной мүльһэншье хайланхай байгаа.

Тусхай холодильнигуудай түхеэрэлгэгүй энэ предприяти аяар 343 тонно хорхойгоо хаана хадагалһан байгааб? Овощ хадагалдаг газарта!

Хүйтэн тусхай вагонуудһаа гаргагдаһан хорхойнууд нял-шал гэдэжэ, газаа бүри дулааржа эхилхэдэнь, ёһотойгоор гутажа захалаа бшуу. Гахай шахалгын комплексын хүдэлмэришэд өөһэдһөөнь дулдыдаха хэмжээнүүдые абаһан байгаа. Далайн хорхойе холимог тэжээлтэй холижо, одоол гахайнуудтаа амаарнь гаратар эдюулбэ. Тиигэжэ 240 тонно загаһаа далда оруулжа шадаа.

Зүгөөр гутажа эхилһэн хорхой-загаһан гахайнуудай бэедэ хоро хүргэжэ, шантагар поршоонхонууд үхэжэ захалба бшуу! Тиихэдэнь гахайшад-операторнууд «һүүһай!» гэлдэбэ. Тиигэжэ ветеринарна албан үхэһэн гахайнуудай хото хоолойе шалгажа үзөөд, үжэһэн загаһанай хорон ехэдээ гэжэ элирүүлхэдээ, Мурманскһаа ерэһэн үнэтэй тэжээлые хэрэглэхые таһа хорёо.

Гахай шахалгын комплексын склад соо 100 гаран тонно далайн хорхой үжэжэгашалжа, үнэр-танар гутажа байна. Үй түмэн аляаһан склад дээгүүр үймэлдэнэ, бишыхан забһарнуудаар шурган орожо, зоргоороо «найрлаад», үтэеэ хаяад, дүүелдэн гарана. Наряар тооложо, гаргабал, гүрэнэй 80240 түхэриг мүнгэн... үжэбэ гээшэ! Үхэһэн гахайнуудай гарзые мүнгэндэ оруулан тоолобол, бүри хэды болохоб? Гүрэндэ хохидол ушаруулхаяа һанахадаа, иимэ аргаар мүнгэ үжөөдэг юм ха юм гэжэ энэ ушар тухай мэдэхэдээ, досоогоо хара бууһааб. Гүрэнэй зөөридэ яаһан гам хайрагүй хүтэлбэрилэгшэд заримдаа дайралдадаг гээшэб?!

Арадай хиналтын орган гү, али прокуратура энэ хэрэгтэ оролсожо, гэмтэй нюурнуудые харюусалгада хабаадуулха аабза гэжэ би хүлеэнэб.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам редактора — 2-62-62, от: секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-2 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35, Н-03542. Заказ № 155. Индекс 0460...